

MEĐUNARODNI MONETARNI FOND

REPUBLIKA HRVATSKA

Izvešće članova Misije o konzultacijama u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a, održanima 2002.

Pripremili članovi Misije za konzultacije s Republikom Hrvatskom u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a, održanima 2002.

Odobрили: Carlo Cottarelli i Shigeo Kashiwagi

17. srpnja 2002.

Rasprave u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a. održane su u Zagrebu, u razdoblju od 23. svibnja do 5. lipnja 2002. Misiju MMF-a činila su gospoda: Flickenschild (voditelj Misije), Bonato, Konuki (svi iz EU1), Dodzin (PDR), Lybek (MAE) te gđa Kraig, pomoćnica za administrativne poslove (EU1). Misiji je pomogao i gospodin Norregaard (stalni predstavnik). Misiji su se pridružila i gospoda Wajid (MAE) i Martinez (Svjetska banka), kako bi s hrvatskim vlastima raspravili o prijedlogu izvješća o Programu procjene financijskog sektora (FSAP). Sastancima je bio nazočan g. Faulend (OED). Misija je usko surađivala s predstavnicima Svjetske banke.

Misija se susrela s predsjednikom Mesićem, premijerom Račanom, ministrom financija Crkvencem, guvernerom Hrvatske narodne banke (HNB) Rohatinskim, ministrom gospodarstva Vojkovićem, ministrom rada i socijalne skrbi Vidovićem, ministrom zdravstva Vlahušićem, ministrom za europske integracije Mimicom, višim dužnosnicima tih ustanova i drugih državnih tijela, rukovodstvom Sabora te predstavnicima sindikata, poslodavaca, banaka i akademske zajednice. Vlasti su objavile zaključke Misije i odobrile objavljivanje izvješća članova Misije.

Hrvatska je prihvatila obveze vezane uz članak VIII. Statuta MMF-a i trenutačno je uključena u ciklus konzultacija koje se obavljaju svakih dvanaest mjeseci (Dodatak II.). Hrvatska je potpisnica Posebnih standarda financijskog izvješćivanja MMF-a (Dodatak IV.).

Jedan je od najvažnijih ciljeva Vlade ubrzati proces primanja u članstvo Europske unije (EU). Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisan je u listopadu 2001., a očekuje se da će ga zemlje članice Europske unije ratificirati do 2003. Zbog neslaganja u peteročlanj koaliciji, Vlada je početkom srpnja podnijela ostavku. Očekuje se da će ubrzo biti imenovana četverostranačka manjinska koalicijska vlada, čija se politika neće bitno mijenjati. Opći izbori moraju se održati do siječnja 2004.

Sadržaj

- I. Prikaz stanja
  - II. Usvajanje preporuka Odbora i provedba programa potpomognutog *stand-by* aranžmanom
  - III. Rasprave o politici
    - A. Fiskalna politika
    - B. Monetarna i tečajna politika
    - C. Strukturna i trgovinska politika
    - D. Financijski sustav
    - E. Pitanja vezana uz statistiku
    - F. Zamrznuti depoziti u bankama
  - IV. Ocjena članova Misije
- Okviri u tekstu
- 1. Zaključci misije u vezi s Programom procjene financijskog sektora (FSAP)
  - 2. Zamrznuti depoziti u bankama
- Tablice u tekstu
- 1. Rast realnog BDP-a, 1993-2002.
  - 2. Inflacija mjerena potrošačkim cijenama, 1993-2002.
  - 3. Proračun konsolidirane opće države, 1999-2002.
  - 4. Makroekonomski scenarij, 2002-2006.
- Slike
- 1. Tromjesečni realni bruto domaći proizvod, 1997-2002.
  - 2. Kretanja u realnom sektoru gospodarstva, 1996-2002.
  - 3. Inflacija mjerena cijenama na malo, 1996-2002.
  - 4. Efektivni tečaj, 1994-2002.
  - 5. Višak/manjak proračuna opće države, stanje duga, rashodi i neto posudbe, 1997-2001.
  - 6. Kretanja tečaja, 2001-2002.
  - 7. Indeks monetarnih uvjeta, 1997-2002.
- Tablice
- 1. BDP prema kategorijama rashoda, 1999-2003.
  - 2. Bilanca štednje i investicija, 1999-2003.
  - 3. Platna bilanca, 1998-2003.
  - 4. Operacije proračuna središnje države (definicija iz *stand-by* aranžmana)
  - 5. Operacije proračuna konsolidirane opće države
  - 6. Monetarni računi, 1999-2003.

7. Provedba kriterija za ocjenu uspješnosti izvršenja programa, ožujak 2002.
8. Odabrani pokazatelji osjetljivosti na vanjske čimbenike, 1998-2002.
9. Odabrani pokazatelji osjetljivosti financijskog sektora, 1995-2002.

Dodaci

1. Osnovni ekonomski indikatori, 1995-2003.
2. Odnosi s Međunarodnim monetarnim fondom
3. Odnosi s MMF-om i Svjetskom bankom
4. Pitanja vezana uz statistiku

Najvažnije *web* stranice na kojima se objavljuju podaci o Hrvatskoj

Podaci u ovom izvješću temelje se na statističkim informacijama primljenim do 28. lipnja, 2002. Noviji podaci mogu se naći na sljedećim *internet* adresama:

Državni zavod za statistiku
Hrvatska narodna banka
Ministarstvo financija
Ministarstvo gospodarstva

<http://www.dzs.hr>
<http://www.hnb.hr>
<http://www.mfin.hr>
<http://www.mingo.hr>

Informacije o hrvatskoj ekonomskoj statistici
mogu se naći na *web* stranici
Posebnog standarda statističkog
izvješćivanja MMF-a

<http://dsbb.imf.org/country.htm>

I. PRIKAZ STANJA

1. U Hrvatskoj je u posljednje dvije godine zabilježen znatan rast, ali nezaposlenost je još uvijek visoka. Nakon kratke recesije u 1999., u razdoblju od 2000. do 2001. prosječan rast iznosio je 3,9 posto, što je više nego u eurozoni i zemljama kandidatima za pristup Europskoj uniji. Isprva su rast potakli prihodi od turizma, koji su nastavili pritjecati po prestanku neprijateljstava na Kosovu, dok ga sada sve više podupiru osobna potrošnja i poslovne investicije, poticani većim raspoloživim dohotkom, nižim kamatnim stopama i povećanim povjerenjem. (Tablica 1.). Unatoč primjetno većem broju novih radnih mjesta otvorenih u malim i srednjim poduzećima, nezaposlenost se nije znatno smanjila, što je posljedica restrukturiranja koje je u tijeku i rastuće radne snage. Stopa nezaposlenosti dosegla je 16,1 posto u 2000., a u 2001. se tek neznatno smanjila na 15,8 posto. Iako je nezaposlenost u odnosu na Europsku uniju visoka, u skladu je s nezaposlenošću u drugim srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama.

2. **Kratkoročni izgledi za rast povoljni su, premda nesigurni.** Nakon privremenog usporavanja krajem 2001., koje je neposredno prethodilo usporenju rasta u Europi, godišnji porast BDP-a u prvom je tromjesečju 2002. iznosio 4,6 posto, uz naznake poboljšanja industrijske proizvodnje i trgovine na malo (Slika 1. i 2.). Budući da se neto izvoz još uvijek sporo oporavlja, gospodarsku aktivnost podupire povećana domaća potražnja. Unatoč smanjenim državnim transferima i ograničavanju rasta plaća, osobna je potrošnja u prvom tromjesečju rasla po godišnjoj stopi od 6 posto. U istom su razdoblju investicije rasle po stopi od 9,4 posto godišnje, potaknute snažnom kreditnom ekspanzijom i velikim javnim projektima. Iako će se osobna potrošnja vjerojatno smanjiti u drugoj polovini godine nakon brzog porasta zaduženosti stanovništva, rast bi u 2002. trebao dosegnuti 3,5 posto, potpomognut očekivanim oporavkom u Europi i dobrom turističkom sezonom.

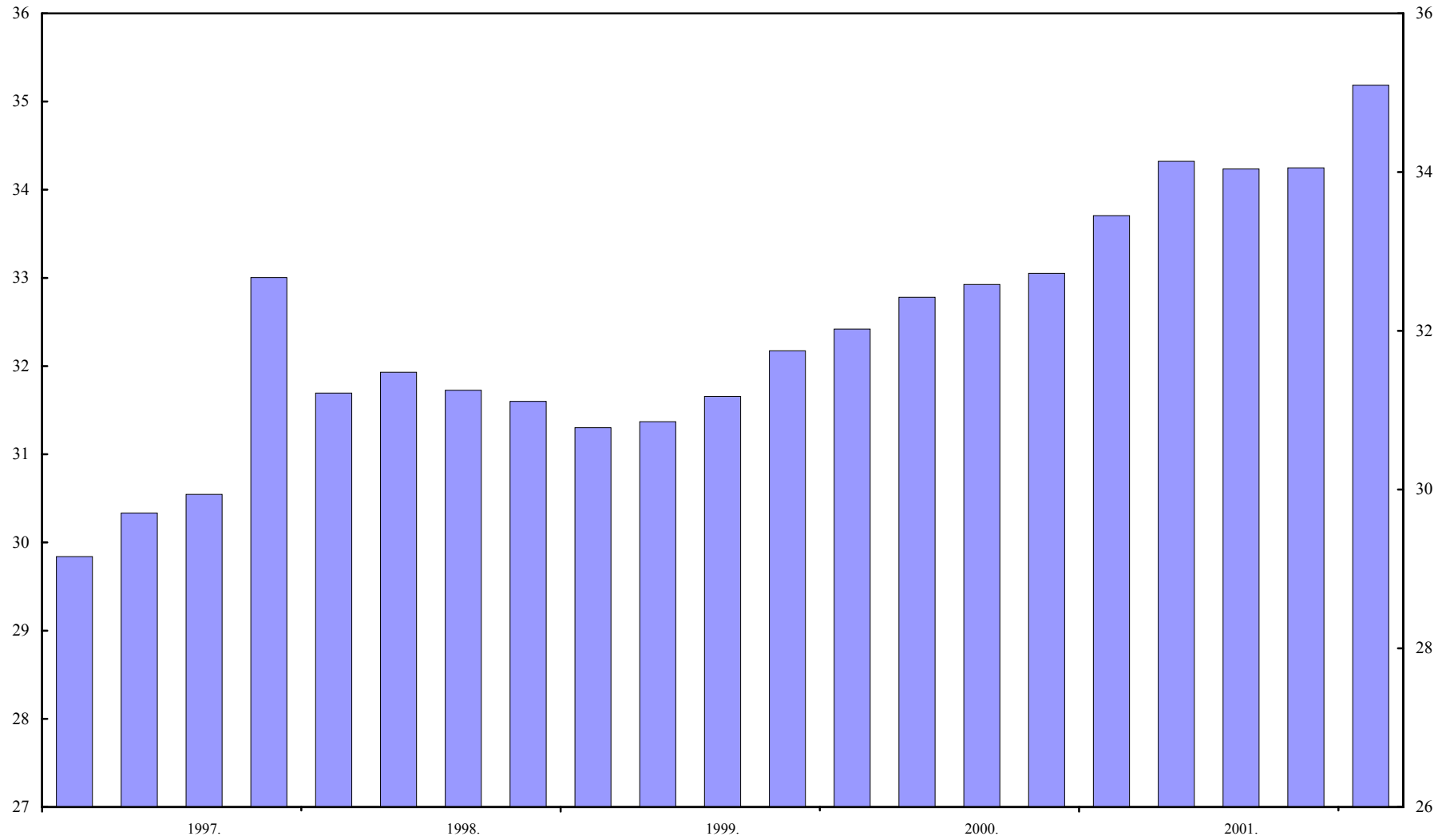
Rast realnog BDP-a, 1993-2002.

(promjena u postocima, godišnji prosjeci)

	1993-95.	1996-99.	2000-01.
Hrvatska	3,1	2,9	3,9
Eurozona	2,0	1,9	2,6
Zemlje kandidati za pristup EU	2,9	2,3	2,6
Svijet	3,4	2,9	3,6

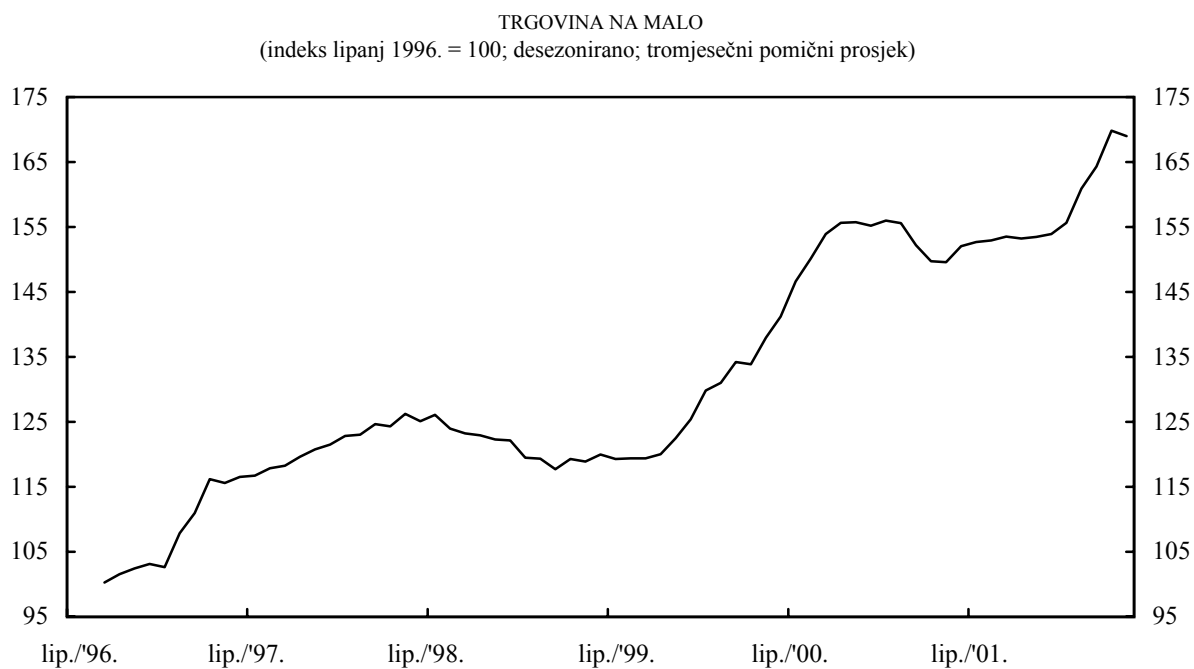
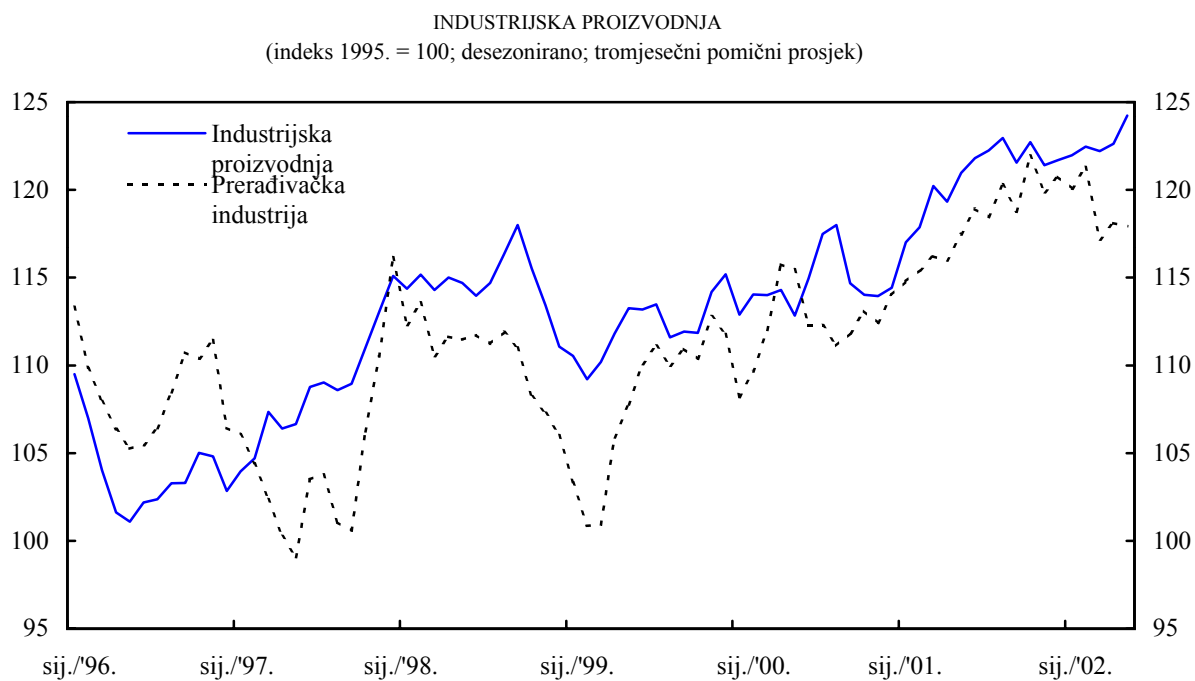
Izvori: *World Economic Outlook* i Državni zavod za statistiku

Slika 1. Hrvatska: Tromjesečni realni bruto domaći proizvod, 1997–2002.
(u milijardama HRK)

Izvor: Državni zavod za statistiku

Slika 2. Hrvatska: Kretanja u realnom sektoru gospodarstva, 1996–2002.

Izvor: Državni zavod za statistiku

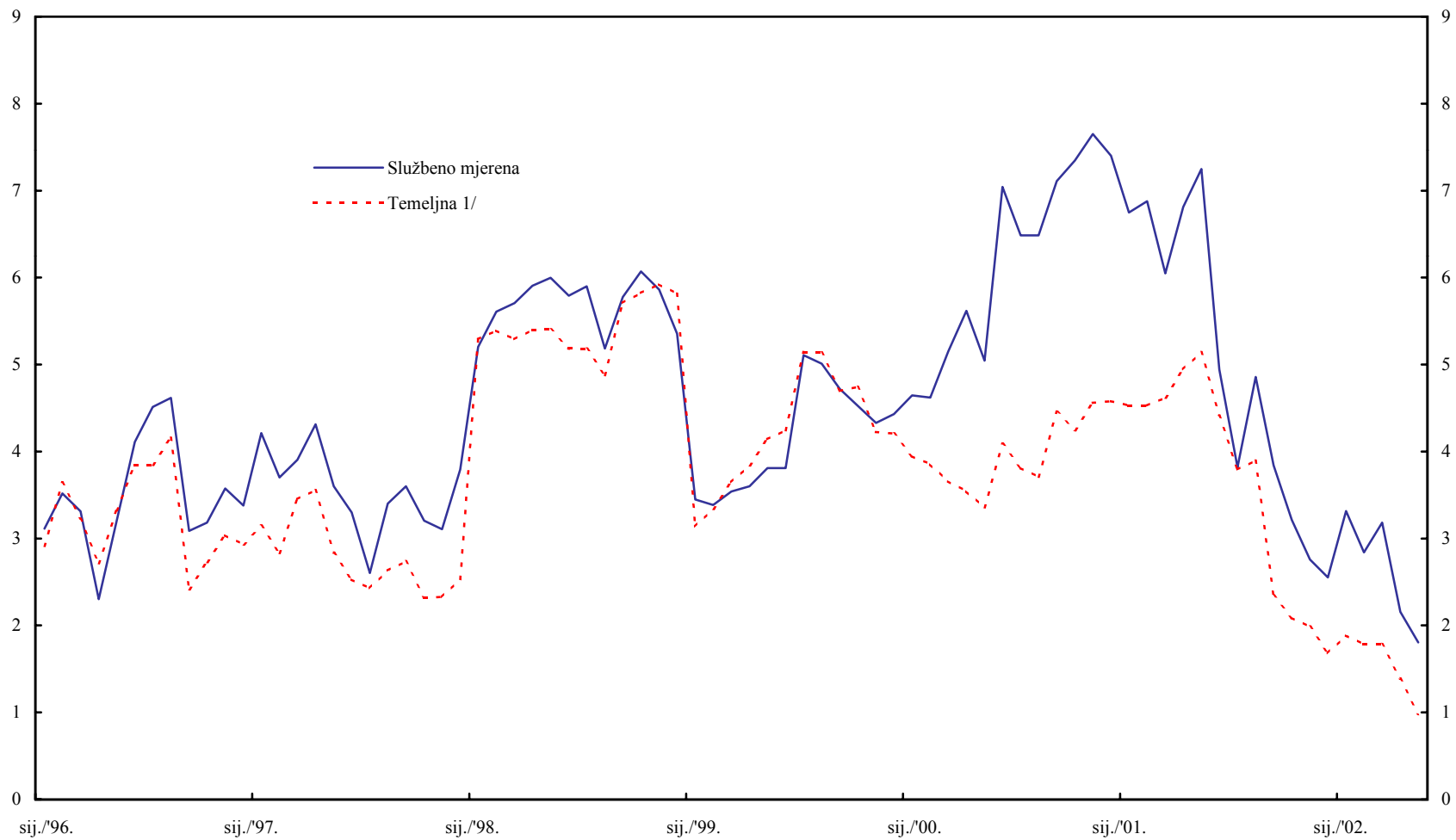
Inflacija mjerena potrošačkim cijenama, 1993-2002.
(u postocima; godišnji prosjeci)

	1993-95.	1996-99.	2000-01.
Hrvatska	219,4	4,2	5,6
Eurozona	3,2	1,6	2,5
Prosjek ostalih srednjoeuropskih i istočnoeuropskih zemalja 1/	36,6	25,0	11,5

Izvori: *World Economic Outlook* i Državni zavod za statistiku

1/ Uključuje Češku, Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju.

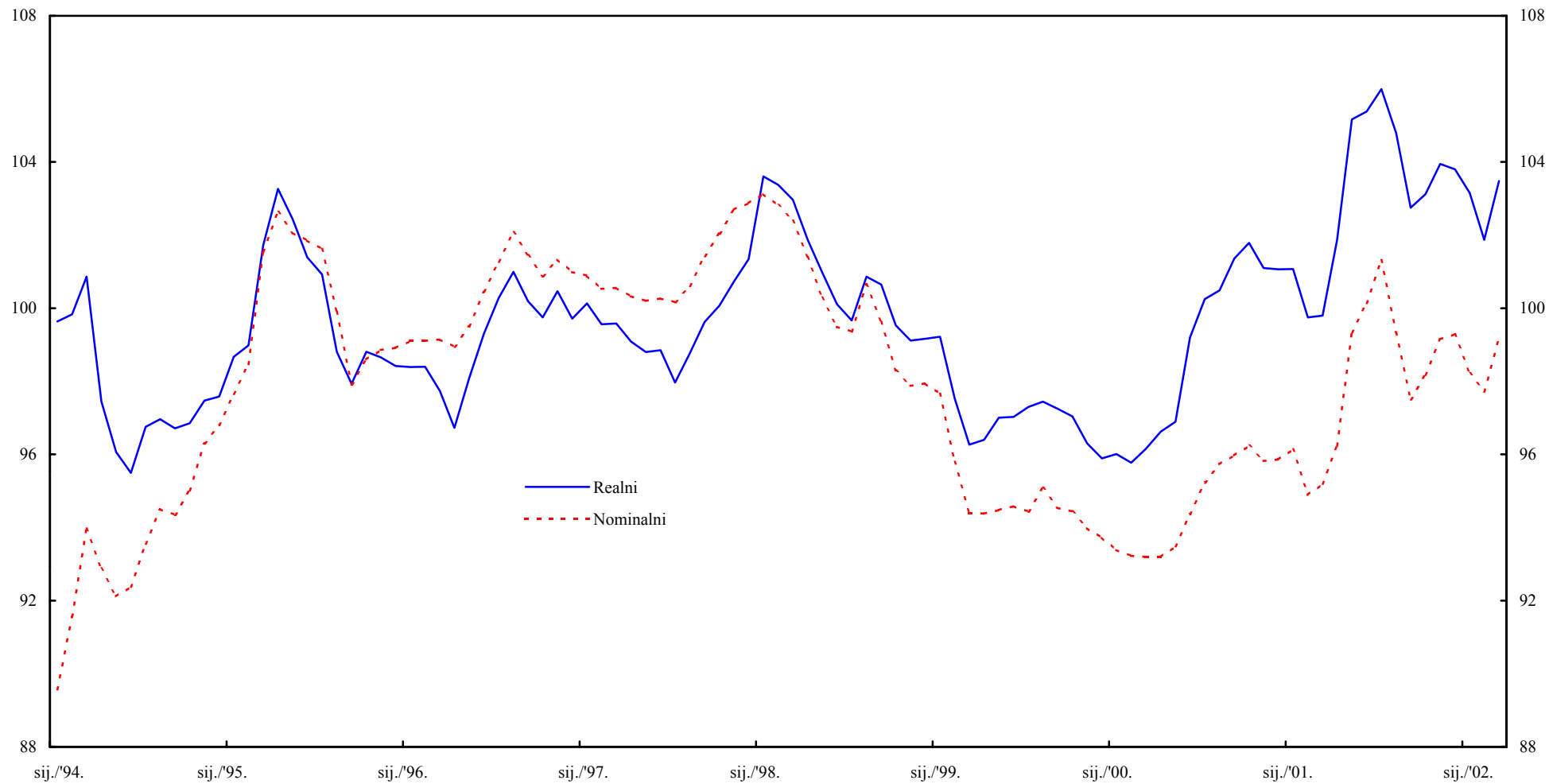
Slika 3. Hrvatska: Inflacija mjerena cijenama na malo, 1996-2002.
(godišnja promjena u postocima)

Izvori: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka
1/ Ne uključuje cijene energije i administrativno regulirane cijene.

Slika 4. Hrvatska: Efektivni tečaj, 1994-2002.
(indeks 1995. = 100)

Izvor: Sustav informacija MMF-a

3. **Stabilnost tečaja i strukturne promjene doprinijeli su smanjenju inflacije na razinu nižu od one u eurozoni.** Monetarnom se politikom tečaj uspješno održava stabilnim, a inflatorni pritisci smanjuju se i liberalizacijom trgovine, ograničenjem rasta plaća, povećanjem produktivnosti i pojačanom konkurencijom u sektoru trgovine na malo. Službeno mjerena inflacija smanjila se u svibnju 2002. na 1,8 posto, što je niže od 2,0 posto koliko je zabilježeno u eurozoni, unatoč značajnim prilagodbama administrativnih cijena. U istom je mjesecu temeljna inflacija iznosila 1 posto, dok je inflacija mjerena cijenama pri proizvođačima bila negativna, 1,2 posto (Slika 3.). Međutim, očekuje se da će zbog predstojećeg povećanja cijena električne energije za kućanstva i zemnog plina inflacija porasti u drugoj polovini 2002. i u prosjeku iznositi 3,5 posto.

4. **Unatoč oporavku privatnih investicija i započinjanju velikih javnih infrastrukturnih projekata, deficit na tekućem računu malen je zahvaljujući povećanju štednje privatnog sektora** (Tablica 2.). Nakon što je u 2001. dosegao 3,1 posto BDP-a, očekuje se da će se u 2002. deficit tekućeg računa smanjiti na 2,8 posto BDP-a (Tablica 3.). Poboljšanje se predviđa na temelju nekoliko čimbenika. Prestigle rezervacije najavljuju uspješnu turističku sezonu, dok će se zbog otvaranja velikih trgovinskih centara prekogranična kupnja vjerojatno nastaviti smanjivati. Općenitije govoreći, očekuje se da će se poboljšanjem usluga i prihoda kompenzirati pogoršana trgovinska bilanca, koja pokazuje znatnu investicijsku aktivnost. Izgledi konkurentnosti još su uvijek pozitivni. Realni je efektivni tečaj, zasnovan na indeksu potrošačkih cijena, od siječnja 2000. porastao za manje od 8 posto (Slika 4.). Međutim, prema jediničnom trošku rada konkurentnost se u istom razdoblju zapravo poboljšala za više od 2 posto, a očekuje se da će se uslijed provedbe novih sporazuma o slobodnoj trgovini još više proširiti pristup međunarodnim tržištima.¹

5. **Iako se u razdoblju od 2000. do 2001. poboljšavala, fiskalna je situacija još uvijek loša.** Provedbom važnih reformi u javnoj upravi i socijalnim transferima, fiskalni je deficit središnje države smanjen sa 7,4 posto BDP-a u 1999. na 5,4 posto u 2001. (Tablica 4.). U 2002. vlasti namjeravaju smanjiti deficit na 4,25 posto BDP-a. Međutim, s obzirom na neke propuste učinjene u prvom tromjesečju (Dio II.), nije sigurno hoće li se ovaj cilj postići. Povrh toga, pokretanje ambicioznog projekta izgradnje autoceste povećalo je rashode koji nisu obuhvaćeni proračunom središnje države, a očekuje se da će u 2002. proračunski deficit opće države ostati na razini od 6,6 posto GDP-a (Tablica 5., Slika 5.). Nakon što se u razdoblju od 1997. do 2001. udjel javnog duga povećao približno 20 postotnih bodova, predviđa se da će u 2002. dosegnuti 54 posto BDP-a, a zasigurno će rasti i dalje ako se ne poduzmu korektivne mjere.

6. **Kapitalni priljevi vrše pritisak na aprecijaciju tečaja.** Konverzija u euro, prihodi od privatizacije i plasman državnih obveznica u inozemstvu, bili su više nego dovoljni za financiranje umjerenog deficita na tekućem računu, stvarajući pritisak na kunu, koja je u razdoblju od početka veljače do početka lipnja aprecirala približno 13,5 posto u odnosu na dolar i 3 posto u odnosu na euro (Slika 6.). Kako bi zaustavila te pritiske, Hrvatska narodna banka, koja u načelu nastoji izbjeći velike promjene tečaja, kupila je od veljače do lipnja gotovo 600 mil. EUR, dok su bruto službene pričuve sredinom lipnja iznosile 5.350 mil. USD (6 mjeseci uvoza). Pored velike

---

¹ Vidi dokument Odabrana pitanja (engl. *Selected Issues*).

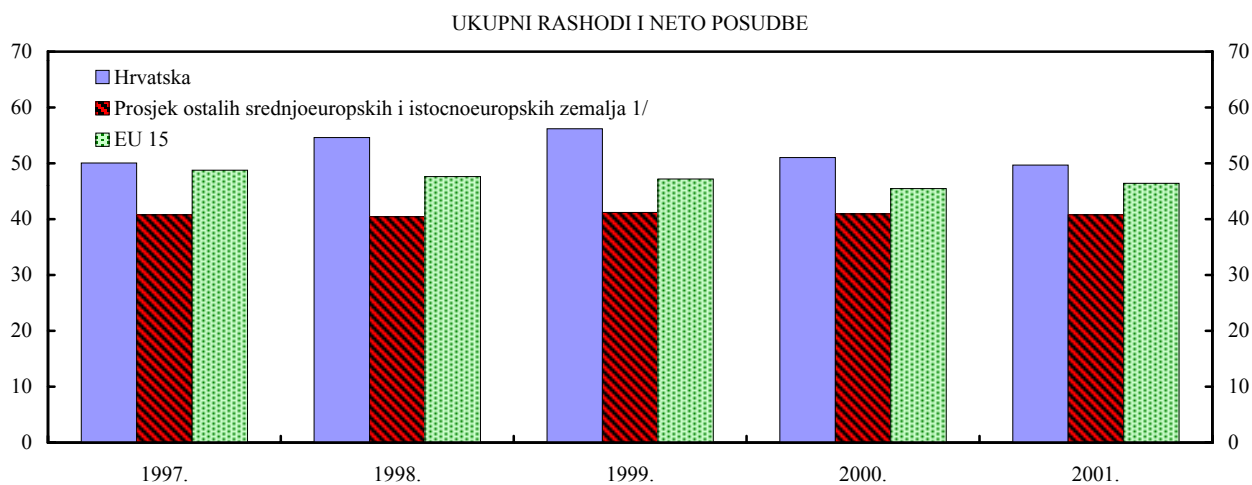
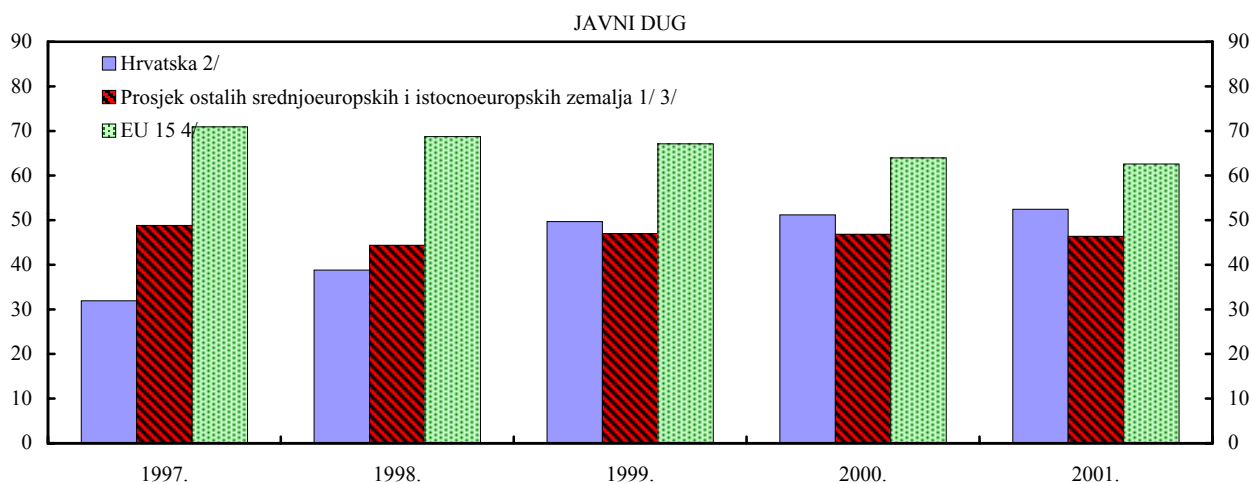
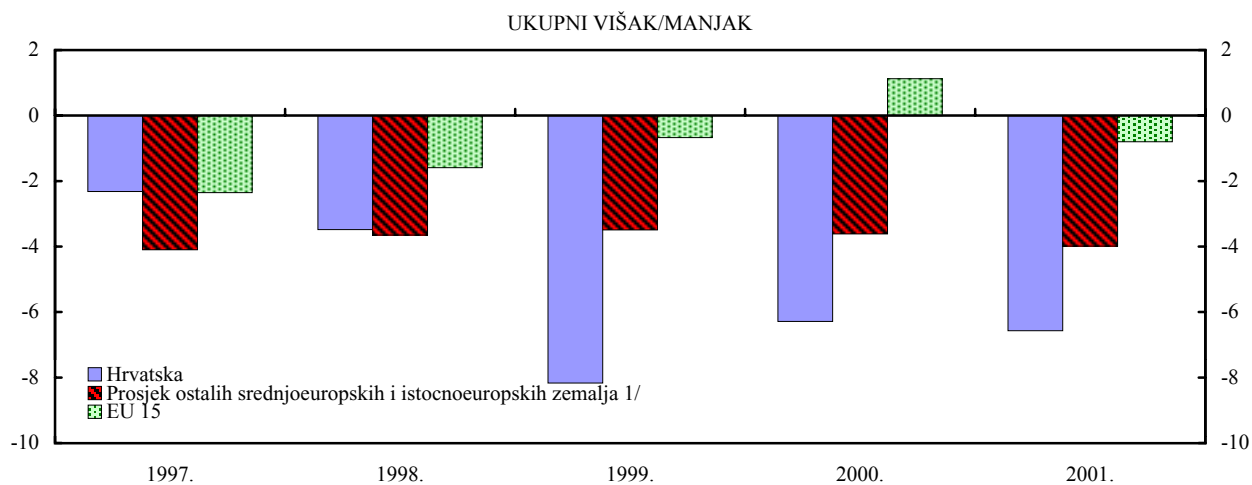
akumulacije pričuva, u 2001. se snizio udjel inozemnog duga koji će se, kako je predviđeno, nastaviti snižavati i u 2002. (Tablica 3.). Očekuje se da će aprecijacijski pritisci dosegnuti vrhunac tijekom turističke sezone. Izuzmu li se sezonske oscilacije, pritisak kapitalnih priljeva vjerojatno će se nastaviti u srednjoročnom razdoblju. Premda će ograničenja kratkoročnih kapitalnih priljeva koja su ostala na snazi pružiti određenu zaštitu, priljevi od inozemnih izravnih ulaganja već su u 2001. iznosili 6,6 posto BDP-a, a očekuje se da će rasti i ubuduće, djelomično zbog predstojećih procesa privatizacije.

7. **U uvjetima niske inflacije i aprecirajućeg tečaja, monetarna politika nastavlja s prilagodbama.** HNB oklijeva potpuno sterilizirati velike iznose otkupljenih deviza. Zbog povećanja kunske likvidnosti, stope na tržištu novca pale su ispod 2 posto, ali su niža inflacija i aprecirajući tečaj doveli do određenog pooštrenja monetarnih uvjeta (Slika 7.). Devizna likvidnost, stvorena konverzijom u euro krajem 2001., koju su banke isprva plasirale u inozemstvo, vraćena je na domaće tržište nakon što su dodatni depoziti najvećim dijelom ostali u bankovnom sustavu jer se poboljšalo povjerenje. Uslijed toga se nastavila snažna ekspanzija kredita stanovništvu i poduzećima te je povećanje u travnju iznosilo približno 25 posto, dok se rast ukupnih likvidnih sredstava, koji je u jeku siječanjske konverzije u euro dosegao gotovo 47 posto na godišnjoj razini, postupno sveo na približno 38 posto u travnju.

8. **Unatoč navali na treću po veličini banku, bankovni je sustav ostao stabilan.** Sredinom su ožujka u Riječkoj banci otkriveni veliki gubici u deviznom poslovanju, što je uzrokovalo navalu na banku. Banka je u razdoblju od 1998. do početka 2002. izgubila gotovo 100 mil. USD, dok joj se stopa adekvatnosti kapitala snizila na 6,2 posto. Vlasti su odmah reagirale tako da su osigurale likvidnosnu podršku, preuzele većinski udjel u banci za simboličnu cijenu i promijenile upravu. Banka je ponovo privatizirana, a novi će je vlasnik dokapitalizirati. Prekinut je odljev depozita koji se proširio na druge dvije banke, a u svibnju su se depoziti počeli vraćati.

9. **Strukturne reforme još uvijek sporo napreduju.** Strukturne reforme ključna su odrednica srednjoročne strategije vlasti, usmjerene prema smanjenju nezaposlenosti i podizanju životnog standarda. No nastojanja vlasti onemogućuje nepostojanje konsenzusa u koaliciji i otpor socijalnih partnera. Kad bi Sabor i usvojio okvirne zakone, učinkovitost reformi često bi umanjivali zastoji u pripremi podzakonskih akata ili slabosti u ustanovama odgovornim za provedbu. Ipak, postignut je napredak u nekoliko područja: racionalizirani su socijalni transferi, uveden je drugi stup mirovinskog sustava, reformiran je sustav naknada u javnom sektoru, kao i sektori policije i obrane, započelo se s fiskalnom decentralizacijom i uveden je jedinstveni račun Državne riznice. Pojačan je zakonski okvir financijskog sektora, a privatizacija banaka skoro dovedena kraju. Međutim, reforme u drugim područjima kasne. Od velikih javnih poduzeća privatizirana je jedino telekomunikacijska tvrtka. Opetovano se odgađaju reforme u zdravstvenom, obrazovnom i pravosudnom sektoru. Dugo očekivane reforme tržišta rada odgođene su zbog oštrog protivljenja sindikata. Subvencije za poljoprivredu, brodogradnju i druge sektore još su uvijek visoke. Odgađanjem tih reformi ozbiljno se umanjuju srednjoročni izgledi za povećanje rasta i zaposlenosti.

Slika 5. Hrvatska: Višak/manjak proračuna opće države, stanje duga, rashodi i neto posudbe, 1997-2001.
(postotak BDP-a)

Izvori: Ministarstvo financija i procjene MMF-a

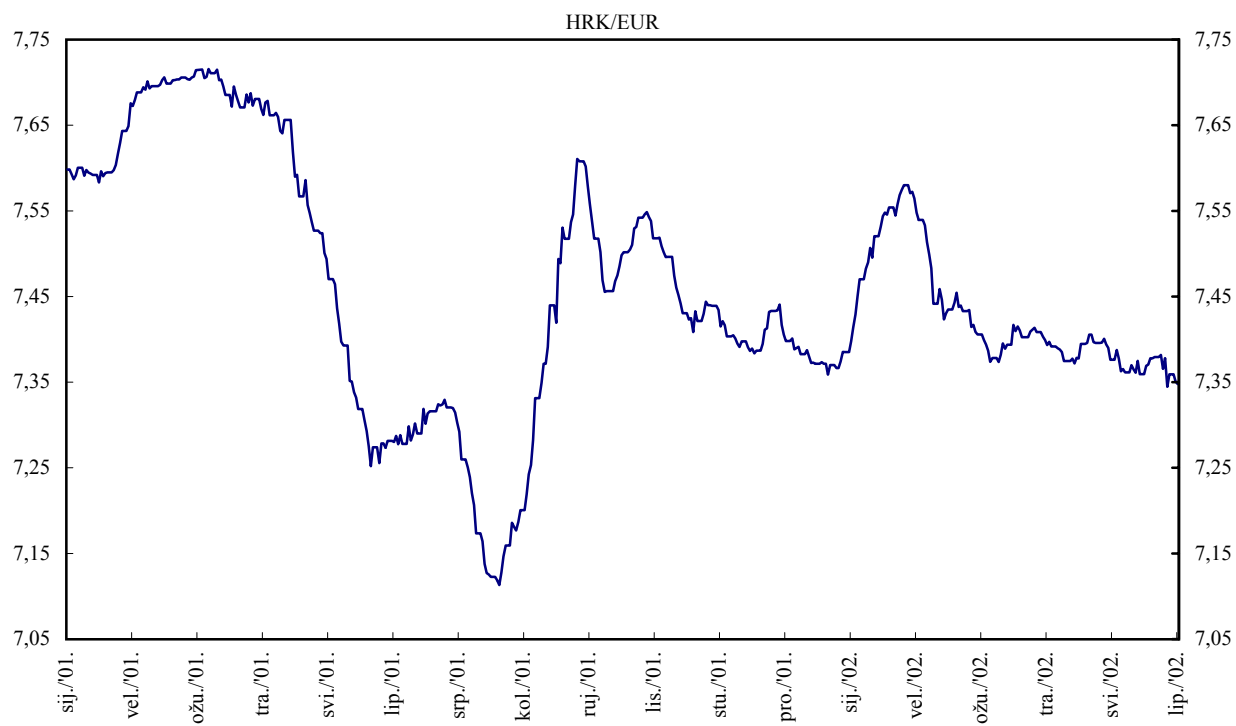
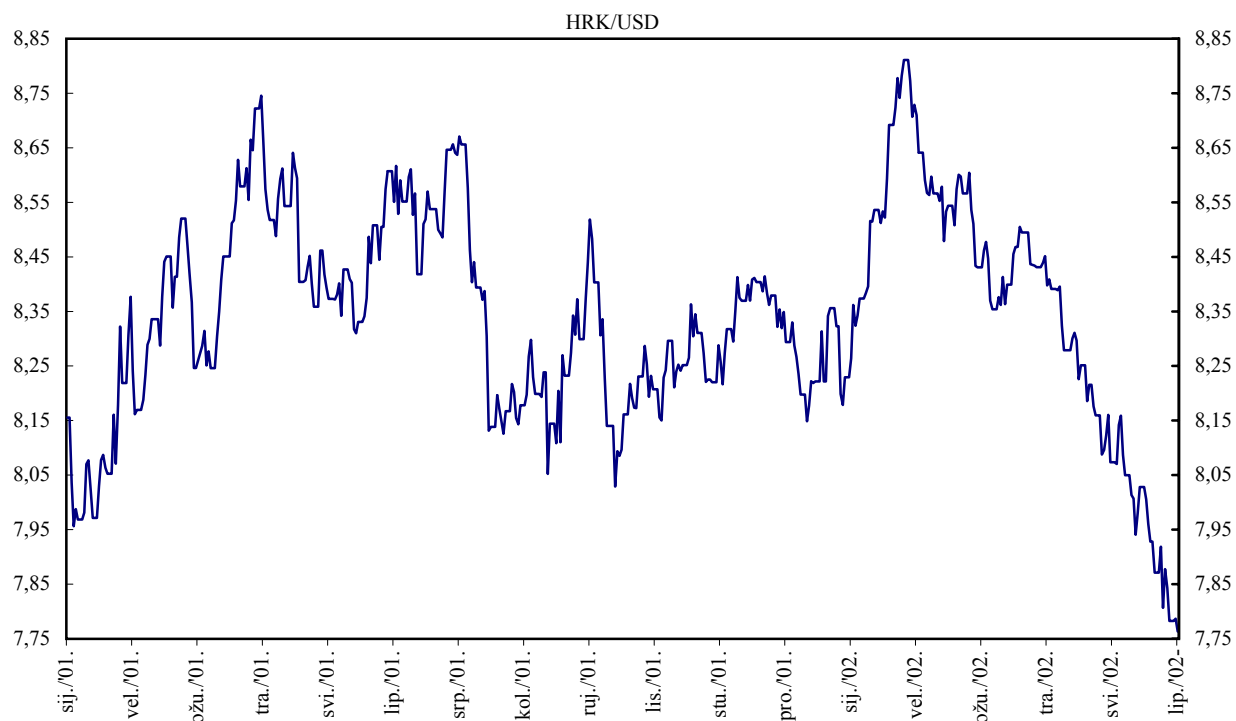
1/ Uključuje Albaniju, Bugarsku, Češku, Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku, Slovačku i Sloveniju.

2/ Uključuje jamstva i dospjele neplaćene obveze.

3/ Uz izuzetak Češke, odnosi se samo na izravni dug. Stanje duga Češke obuhvaća i jamstva.

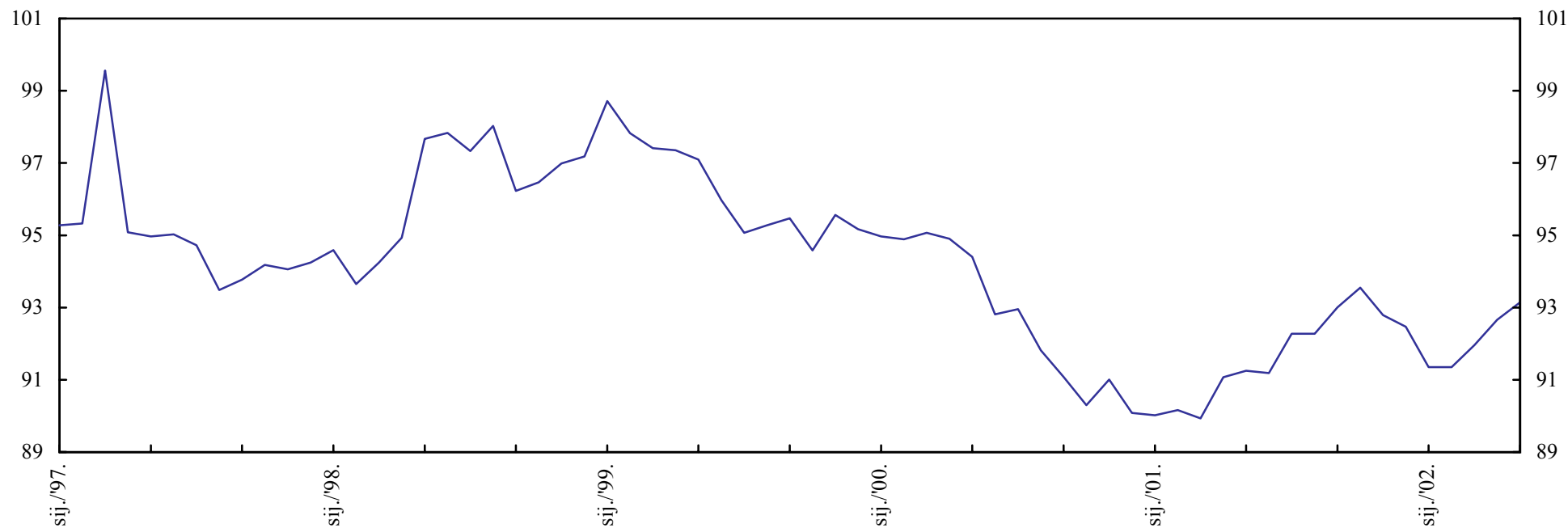
4/ Samo izravni dug.

Slika 6. Hrvatska: Kretanja tečaja, 2001-2002.

Izvor: Hrvatska narodna banka

Slika 7. Hrvatska: Indeks monetarnih uvjeta 1/, 1997-2002.
(siječanj 1995. = 100)

Izvori: Hrvatska narodna banka, Državni zavod za statistiku i MMF

1/ Indeks je ponderirani prosjek realne kamatne stope i realnog efektivnog tečaja, pri čemu ponderi trebaju predstavljati relativni učinak kamatne stope i tečaja na ukupnu potražnju. U ovom je slučaju pretpostavljeno da je omjer između pondera 2 prema 1, tj. promjena kamatne stope od jednog postotnog boda ima na ukupnu potražnju otprilike jednak učinak kao promjena tečaja od dva posto.

II. USVAJANJE PREPORUKA ODBORA I PROVEDBA PROGRAMA POTPOMOGNUTOG *STAND-BY* ARANŽMANOM

10. **Vlasti su uglavnom bile sklone prihvatiti savjete Fonda u vezi s politikom, no složene procedure donošenja odluka u Vladi i snažan otpor javnosti otežali su provedbu izvan financijskog sektora.** Zaključujući posljednje konzultacije s Hrvatskom u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a, 19. ožujka 2001., izvršni direktori izrazili su zadovoljstvo napretkom postignutim u ponovnom uspostavljanju kontrole nad javnim financijama i usvajanjem opsežnog gospodarskog programa za razdoblje od 2001. do 2003. Založili su se za brzu fiskalnu konsolidaciju i ubrzanje strukturnih reformi, uključujući i privatizaciju, što se nastojalo potaknuti programom potpomognutim osamnaestomjesečnim *stand-by* aranžmanom (SBA), koji je istekao u svibnju 2002.

11. **Iako je provedba politike bila neujednačena, pogotovo u području strukturnih promjena, program potpomognut *stand-by* aranžmanom uglavnom je uspješno proveden.** U 2001. ispunjeni su glavni kriteriji za ocjenu uspješnosti izvršenja programa, vezani uz fiskalni deficit, smanjenje zaposlenosti u državnom sektoru te neto međunarodne pričuve (NIR) i neto domaću aktivu (NDA) HNB-a, dok su rast, inflacija i stanje međunarodnih pričuva bili bolji nego što je programom predviđeno. Ipak, nisu ispunjena četiri kriterija za ocjenu uspješnosti izvršenja programa za razdoblje do kraja ožujka 2002., vezana uz fiskalni deficit, kredite banaka državi, kredite banaka javnim poduzećima i dospjele neplaćene obveze države, što je posljedica prekoračenja plaća i kapitalnih rashoda, činjenice da su prihodi od poreza na dohodak bili manji od planiranih te manjka u приходima od privatizacije (Tablica 7.). Neispunjavanje kriterija bilo je razmjerno zanemarivo, iako ne i potpuno beznačajno, s obzirom na premašivanje ciljanog deficita za gotovo jednu četvrtinu BDP-a. U cijelom su se razdoblju trajanja aranžmana javljali propusti vezani uz strukturne kriterije za ocjenu uspješnosti izvršenja programa i kontrolne točke. Posebno ističemo veliki manjak u приходima od privatizacije, zbog čega je zatraženo odgađanje ispunjenja kriterija za ocjenu uspješnosti izvršenja programa za razdoblje do kraja 2001., vezanih uz dospjele neplaćene obveze države, zaduživanje države kod banaka i ugovaranje javnog duga, što je dovelo do nastavka povećanja udjela javnog duga, a ne njegova smanjenja, kako je isprva bilo planirano.

12. **Nakon što je u svibnju istekao *stand-by* aranžman, vlasti su pokazale zanimanje za novi aranžman, koji bi se, kao i prethodni, smatrao mjerom opreza.** Međutim, rasprava nije dovršena zbog zastoja u pripremi fiskalnih podataka o široj konsolidaciji opće države (vidi u daljnjem tekstu) pa je dogovoreno da se nastavi u listopadu 2002.

III. RASPRAVE O POLITICI

13. **Rasprave su bile usredotočene na fiskalnu održivost, poziciju monetarne politike i napredak u strukturnim reformama.** U gospodarstvu su u posljednje dvije godine postignuti dobri rezultati. Deficit na tekućem računu platne bilance i inflacija i dalje su niski, dok su stope rasta BDP-a više od onih u zemljama kandidatima za pristup Europskoj uniji. Premda se očekuje prosječno usporenje rasta BDP-a u 2002., uzrok toga je slabljenje inozemne potražnje. Budući da se očekuje da će se ona uskoro oporaviti, rast obujma proizvodnje vjerojatno će se opet ubrzati. U

ovim okolnostima, rasprave su se usredotočile na moguće probleme koji dovode u sumnju inače povoljne izglede.

- Fiskalni deficit i dalje je visok, dok udjel javnog duga nastavlja rasti, što izgleda za srednjoročni rast i stabilizaciju čini nesigurnima.
- Snažni kapitalni priljevi znatno su snizili kamatne stope, a novčana masa i krediti izrazito su porasli. Dok je inflacija niska, cijene najčešće reagiraju na monetarnu ekspanziju s vremenskim odmakom. Navješćuju li ova kretanja velike pritiske potražnje, koji bi na koncu oslabili inflaciju, a možda i vanjske učinke? Treba li HNB aktivnije sterilizirati priljeve? Treba li dopustiti bržu aprecijaciju tečaja?
- Zbog zastoja u strukturnim reformama povećan je rizik da mogući porast obujma proizvodnje neće biti dovoljan za podmirenje povećanja agregatne potražnje u srednjoročnom razdoblju. S tim je u vezi ispitivanjem u sklopu FSAP-a procijenjena stabilnost financijskog sustava, što je jedan od uvjeta za održiv srednjoročan rast.

A. Fiskalna politika

14. **Vlasti su istakle da su u fiskalnom području poduzete značajne mjere.** Iznova su potvrđeni fiskalni ciljevi najnovijeg programa potpomognutog *stand-by* aranžmanom, odnosno smanjenje deficita proračuna *središnje države* sa 5,4 na 4,25 posto BDP-a u 2002. Naglašeno je i da su nastojanja da se postigne fiskalna prilagodba bila veća nego što se iz podataka vidi, s obzirom na gubitak u prihodima od približno 1,1 posto BDP-a, nastao zbog uvođenja drugog mirovinskog stupa koji je pod privatnom upravom.

Hrvatska: Proračun konsolidirane opće države, 1999–2002.
(postotak BDP-a)

	1999.	2000.	2001. prelim.	2002. projek.
Prihodi i potpore	48,0	44,8	43,1	43,1
Rashodi i neto posudbe	56,2	51,0	49,7	49,7
Višak/manjak proračuna konsolidirane opće države	-8,2	-6,3	-6,6	-6,6
Usklađeno za troškove uvođenja 2. stupa mir. osiguranja	-8,2	-6,3	-6,6	-5,5
Primarni višak/manjak proračuna konsolidirane opće države	-6,4	-4,4	-4,5	-4,2
Stanje duga opće države (na kraju razdoblja)	49,7	51,2	52,4	53,9
Prihodi od privatizacije	4,9	2,5	3,6	2,0
<i>Dodatna informacija:</i>				
Višak/manjak pror. središnje države (definicija iz <i>stand-by</i> aranžmana)	-7,4	-5,7	-5,4	-4,3

15. **Članovi Misije izrazili su zadovoljstvo kretanjima u proračunu središnje države, naglasivši ipak da je fiskalna situacija mnogo lošija procjenjuje li se na široj osnovi.** Zbog velike infrastrukturne potrošnje koja nije obuhvaćena proračunom središnje države, deficit proračuna *opće države* u 2002. još uvijek iznosi 6,6 posto BDP-a (vidi tablicu u tekstu)^{2,3}. Primarni višak/manjak negativan je i iznosi 4,2 posto BDP-a, što je znatno iznad razine potrebne (uz razumne pretpostavke o rastu i kamatnim stopama) za stabiliziranje udjela javnog duga u pomanjkanju prihoda od privatizacije (11/4 BDP-a)⁴. Stoga prema trenutačnim kretanjima dinamika duga nije održiva.

16. **Članovi Misije ustvrdili su da je potrebna izravnija fiskalna prilagodba.** Premda je teško predvidjeti što je najvažnije ispraviti u fiskalnim planovima vlasti u 2002.⁵, prema scenariju opisanom u daljnjem tekstu deficit proračuna opće države smanjio bi se za otprilike 2 postotna boda BDP-a u 2003. te kumulativno za 11/2 posto BDP-a tijekom sljedeće dvije godine. S obzirom na snažnu domaću potražnju, očekivani oporavak inozemne potražnje u drugoj polovini 2002., nastavak ublaženih monetarnih uvjeta, koji bi bio opravdan fiskalnim ograničenjima, kao i učinke povjerenja vezane uz fiskalnu konsolidaciju, članovi Misije drže da ovo primjetno fiskalno ograničenje nije u proturječju sa snažnim rastom BDP-a, ukoliko se potonji podpre strukturnim reformama na strani ponude (vidi u daljnjem tekstu).

---

² Opća država uključuje tijela lokalne uprave i dvije novoosnovane agencije za izgradnju autocesta (Hrvatske autoceste-HAC) i cesta (Hrvatske ceste-HC).

³ Članovi Misije priznali su da nije sigurno u kojoj je mjeri određena infrastrukturna potrošnja izvan središnje države relevantna za održivost. Može se smatrati da se rashodi vezani uz autocestu sami pokrivaju (jer će se vraćati iz budućih naknada za usluge). Ipak, s obzirom na neodređenu razinu naknada, o čemu se donosi politička odluka, i potrebu za daljnjim ulaganjima u infrastrukturu, ovom pitanju treba pristupiti uz oprez.

⁴ Primarni deficit u iznosu od 11/4, koji odgovara stabilnosti duga, pretpostavlja stopu rasta realnog BDP-a od 4 posto i prosječnu kamatnu stopu od 5 posto, što je u skladu sa sadašnjom prosječnom kamatom koja se plaća na javni dug Hrvatske. S obzirom na brže financijsko uključivanje u EU i još uvijek visoku razliku u prihodima, razumno je pretpostaviti da će kamatne stope u Hrvatskoj ostati niže od nominalne stope rasta BDP-a, čime će se stabilizirati udjel duga bez stvaranja primarnog viška. Za svaki postotni bod kojim se smanjuje rast BDP-a, primarni višak/manjak potreban za stabiliziranje udjela duga mijenja se za 0,3 posto BDP-a.

⁵ Kao što je navedeno, postizanje cilja za 2002., koji se odnosi na 4,25 posto BDP-a, donekle je neizvjesno. Ipak, članovi Misije u ovom trenutku drže da za postizanje ovog cilja nisu nužne neposredne mjere politike, ali da je nužno pažljivo upravljanje rashodima.

Hrvatska: Makroekonomski scenarij, 2002–2006.

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Realni BDP 1/	3,5	4,5	5,0	6,0	7,0
Cijene na malo (na kraju razdoblja) 1/	3,5	4,0	4,0	4,0	4,0
Višak/manjak proračuna opće države (na obračunskom načelu) 2/	-6,5	-4,4	-3,3	-3,0	-2,9
Rashodi 2/	49,6	46,4	44,8	44,1	43,7
Prihodi 2/	43,1	42,0	41,5	41,1	40,8
Primarni višak/manjak proračuna opće države 2/	-4,1	-2,0	-0,9	-0,6	-0,5
Dug proračuna opće države (na kraju razdoblja) 2/	53,5	50,1	47,9	46,4	44,7
Ukupna likvidna sredstva 1/	8,4	16,8	13,8	12,0	12,8
Krediti privatnom sektoru 1/	12,5	20,9	13,4	15,4	18,0
Deficit na tekućem računu platne bilance 2/	-2,8	-3,4	-2,8	-2,8	-2,7
Inozemni dug (na kraju razdoblja) 2/	49,3	46,9	44,9	43,8	43,2
Međunarodne pričuve 3/	5,4	5,9	6,3	6,1	5,8

Izvor: Procjene MMF-a

1/ Godišnja promjena u postocima.

2/ Kao postotak BDP-a.

3/ U mjesecima uvoza robe i usluga.

17. **Vlasti su se složile s procjenom Misije i izrazile odlučnost da nastave smanjivati deficit u srednjoročnom razdoblju.** Iako još nema razrađenih planova za fiskalno područje u 2003. očekuje se da će se deficit iduće godine znatno sniziti. Međutim, vlasti sumnjaju da se politika nužna za smanjenje deficita koje preporučuju članovi Misije može provesti u izbornoj godini.

18. **Ograničenje rashoda i dalje je najvažnije za smanjenje deficita u razdoblju od 2002. do 2003.** Iako bi se plaće u državnom sektoru mogle povećati za polovinu rasta realnog BDP-a u 2003., čime bi se završilo trogodišnje razdoblje zamrzavanja plaća, očekuje se da će se masa plaća nastaviti snižavati u odnosu na BDP zbog smanjenja broja zaposlenih, pogotovu u zdravstvu i obrani. Pritisak vezan uz financiranje mirovina donekle je oslabio, zahvaljujući reformi prvog stupa mirovinskog sustava, uvedenoj 1998., kad je prvi put nakon niza godina poboljšana stopa ekonomske ovisnosti. Planirano je da se krajem 2002. prekine s isplatom mirovina prema odluci Ustavnog suda, koje iznose 1 posto BDP-a, ali vlasti su izrazile sumnju da se isplate mogu u potpunosti obustaviti u izbornoj godini. Nasuprot tome, reforma socijalnih davanja, provedena krajem 2001., rezultirala je znatnim uštedama. Kapitalna potrošnja bit će i dalje visoka u razdoblju od 2002. do 2003., s obzirom na provedbu programa izgradnje autoceste. Misija je naglasila potrebu da se ograniči masa plaća, čiji je udjel u BDP-u i dalje visok, te izrazila zabrinutost u vezi s nedavnom odlukom da se povise subvencije za poljoprivredu, brodogradnju i druge sektore. Nadalje, Misija je savjetovala da se ne nastavi s isplatom posebnih mirovina i naglasila da je nužno nastaviti s reformom prvog stupa, što uključuje i pomicanje dobne granice za umirovljenje, uspostavljanje aktuarski neutralnih poticaja za umirovljenje i snižavanje učestalosti i stupnja indeksacije.

17. **Vlasti su se složile s procjenom Misije i izrazile odlučnost da nastave smanjivati deficit u srednjoročnom razdoblju.** Iako još nema razrađenih planova za fiskalno područje u 2003. očekuje se da će se deficit iduće godine znatno sniziti. Međutim, vlasti sumnjaju da se politika nužna za smanjenje deficita koje preporučuju članovi Misije može provesti u izbornoj godini.

18. **Ograničenje rashoda i dalje je najvažnije za smanjenje deficita u razdoblju od 2002. do 2003.** Iako bi se plaće u državnom sektoru mogle povećati za polovinu rasta realnog BDP-a u 2003., čime bi se završilo trogodišnje razdoblje zamrzavanja plaća, očekuje se da će se masa plaća nastaviti snižavati u odnosu na BDP zbog smanjenja broja zaposlenih, pogotovu u zdravstvu i obrani. Pritisak vezan uz financiranje mirovina donekle je oslabio, zahvaljujući reformi prvog stupa mirovinskog sustava, uvedenoj 1998., kad je prvi put nakon niza godina poboljšana stopa ekonomske ovisnosti. Planirano je da se krajem 2002. prekine s isplatom mirovina prema odluci Ustavnog suda, koje iznose 1 posto BDP-a, ali vlasti su izrazile sumnju da se isplate mogu u potpunosti obustaviti u izbornoj godini. Nasuprot tome, reforma socijalnih davanja, provedena krajem 2001., rezultirala je znatnim uštedama. Kapitalna potrošnja bit će i dalje visoka u razdoblju od 2002. do 2003., s obzirom na provedbu programa izgradnje autoceste. Misija je naglasila potrebu da se ograniči masa plaća, čiji je udjel u BDP-u i dalje visok, te izrazila zabrinutost u vezi s nedavnom odlukom da se povise subvencije za poljoprivredu, brodogradnju i druge sektore. Nadalje, Misija je savjetovala da se ne nastavi s isplatom posebnih mirovina i naglasila da je nužno nastaviti s reformom prvog stupa, što uključuje i pomicanje dobne granice za umirovljenje, uspostavljanje aktuarski neutralnih poticaja za umirovljenje i snižavanje učestalosti i stupnja indeksacije.

19. **Vlasti planiraju usmjeriti politiku prihoda prema proširivanju porezne osnovice i osnovice doprinosa za socijalno osiguranje, a u isto vrijeme porezima potaknuti potrošnju za obrazovanje i hipotekarne kredite.** Predviđeno je da se približno od sredine 2002. doprinosi za socijalno osiguranje ubiru od svih oblika prihoda, ali pojavili su se pritisci da se neke grupe izuzmu. Razmišljalo se i o tome da se 2003. standardni odbici od poreza na dohodak zamijene specificiranim odbicima, čime bi se potakla potrošnja za obrazovanje i stanovanje. Članovi Misije bili su protiv izuzeća te istakli da bi se uvođenjem specificiranih odbitaka zakomplicirala porezna uprava i planiranje prihoda učinilo nesigurnijim. Suprotno ranijim najavama, vlasti drže da se porez na dodanu vrijednost više ne može smanjivati. Štoviše, nagovijestile su i da neće popustiti pritiscima za dodatnim oslobađanjem od poreza.

20. **Kako bi se ublažili aprecijacijski pritisci na tečaj, država se namjerava nastaviti zaduživati na izuzetno likvidnom domaćem tržištu.** Članovi Misije podržali su tu namjeru i složili se s vlastima da bi se time doprinijelo razvoju domaćeg tržišta kapitala i stvorila financijska sredstva za nove privatne mirovinske fondove. Država bi se, onoliko koliko je to moguće, trebala zaduživati u kunama. Međutim, članovi Misije su upozorili da bi dodatno zaduživanje na domaćem tržištu moglo istisnuti privatni sektor ukoliko se znatno ne smanje potrebe za proračunskim financiranjem.

21. **Vlasti su se složile da je potrebno poboljšati fiskalnu transparentnost.** Najvažniji bi korak u tom smjeru predstavljalo objavljivanje sveobuhvatnih statističkih podataka za opću državu. Iako još uvijek ima poteškoća zbog kašnjenja i niske učestalosti izvješćivanja tijela lokalne uprave i središnje države, Ministarstvo financija namjerava poboljšati svoje tehničke službe kako bi se dobivali pouzdani i pravovremeni podaci o općoj državi. Vlasti su se složile i s preporukom Misije da nove fondove, Fond za regionalni razvoj i Fond za zapošljavanje i razvoj, treba u potpunosti financirati iz proračuna i uključiti u sustav Državne riznice.

B. Monetarna i tečajna politika

22. **Vlasti i članovi Misije složili su se da je okvir monetarne politike, usredotočen na stabilnost tečaja, svrsishodan.** Predstavnici HNB-a objasnili su da su mogućnosti za neovisnu monetarnu politiku usko ograničene zbog visokog stupnja eurizacije; približno je tri četvrtine depozita u bankama i gotovo polovina domaćih plasmana banaka u stranoj valuti ili indeksirano uz stranu valutu. Pored toga, plitkost financijskih tržišta spriječila je razvoj transmisijskog mehanizma zasnovanoga na kamatnim stopama. Sadašnja tečajna politika odgovara Hrvatskoj, što se vidi iz niske inflacije i snažne konkurentnosti. U ovim okolnostima, HNB smatra održavanje općenito stabilnog tečaja najboljim rješenjem za blisku budućnost. No HNB je ispitivao i moguće alternative, potičući reforme usmjerene prema razvoju financijskih tržišta i jačanju transmisijskog mehanizma. Članovi Misije primijetili su da su za povećanje učinkovitosti kamatnih stopa u transmisijskoj politici nužna daljnja poboljšanja u upravljanju domaćom likvidnošću i prognoziranju.

23. **Rasprava se potom usredotočila na odgovarajući iznos deviznih intervencija.** HNB je ponovio da se deviznim intervencijama ublažava osciliranje izazvano sezonskim čimbenicima, uglavnom vezanima uz turizam i zaduživanje države u inozemstvu unaprijed (engl. *front-loaded government foreign borrowing*), ili nedostatak likvidnosti na tržištu, kako bi se izbjegle brze i nepotrebne promjene u očekivanjima. Premda nastoji održati tečaj eura u određenim rasponima-koji se povremeno mijenjaju i ne objavljuju se javno kako bi se spriječile špekulacije, HNB se ne namjerava odupirati dugotrajnim i ustrajnim pritiscima opravdanim temeljnim promjenama. HNB je napomenuo i da će, iako mu je u načelu cilj općenita stabilnost tečaja, prihvatiti aprecijaciju tečaja ako stabilnost cijena bude ozbiljno ugrožena. Članovi Misije istaknuli su kako se čini da vlasti pokazuju nisku razinu tolerancije prema kretanjima tečaja, tako da se time stvaraju uvjeti za nastavljane visoke euroizacije gospodarstva, čija je posljedica visoki tečajni rizik u sektorima koji nisu zaštićeni od rizika.⁶ Vlasti su odgovorile da je osjetljivost ublažena postupnom liberalizacijom kapitalnog računa.

24. **U vezi s upravljanjem tečajem i monetarnom politikom u 2002., članovi Misije željeli su utvrditi je li iznos intervencija u posljednjim mjesecima, koje su spriječile veću aprecijaciju tečaja, kao i ograničena sterilizacija intervencija, u skladu s održavanjem niske razine inflacije.** Iako su vlasti priznale da postoji prilična nesigurnost u vezi s trenutačnim monetarnim poticajem, objašnjeno je da je Hrvatska već prošla razdoblje snažnog rasta novčane mase i niske inflacije, koji su bili posljedica povećane potražnje za novcem, te da se proces monetizacije još treba razvijati. Pored toga, povećanje ukupnih likvidnih sredstava zbog konverzije u euro nije predstavljalo stvarno povećanje monetizacije, već su se pojavili ranije skriveni novčani iznosi.⁷ Vlasti su objasnile i da će povećanje kamatnih stopa zbog sterilizacije vjerojatno dovesti do povećanja kapitalnih priljeva. Članovi Misije primijetili su da će kreditna ekspanzija nakon povećanja depozita vezanih uz konverziju u euro ipak imati ekspanzivni utjecaj. Članovi Misije drže i da, zbog ograničenja vezana uz kapitalni račun koja su još na snazi, još uvijek ima mogućnosti za steriliziranje kapitalnih priljeva. HNB je i dalje skeptičan prema mogućnosti veće sterilizacije u ovom trenutku i koristi koju bi to donijelo, no složio se da nema mogućnosti za dodatna popuštanja te da se moraju odgoditi planovi o daljnjem snižavanju stope obvezne pričuve.

25. **Unatoč određenim rizicima vezanim uz vidljivi porast monetarnih agregata i uz pretpostavku da predstoje znatna fiskalna ograničenja, članovi Misije ustvrdili su da izgledi za 2003. ostaju povoljni.** Očekuje se da će se nakon oporavka inozemne potražnje rast ubrzati i dosegnuti 4 do 4,5 posto u 2003., dok će predviđena fiskalna ograničenja ublažiti pritiske domaće potražnje. Prema ovom scenariju, s kojim su se vlasti uglavnom složile, inflacija će u prosijeku iznositi od 3,5 do 4 posto, uz malo povećanje izazvano povećanjem potražnje. U uvjetima stabilnog tečaja, čini se da je ovo malo povećanje inflacije u skladu s Balasa-Samuelsonovim

---

⁶ U najnovijem radu, članovi Misije dokazuju da, u usporedbi s drugim zemljama koje imaju sličan tečajni režim, Hrvatska pokazuje manje osciliranje tečaja, a veće osciliranje monetarne baze i inflacije. Vidi Billmeier i Bonato "Exchange Rate Pass-Through and Monetary Policy in Croatia", IMF, Working Paper, WP/02/109.

⁷ Vlasti procjenjuju da takozvani učinak konverzije u euro iznosi približno 2 mlrd. EUR, ili 14 posto ukupnih likvidnih sredstava.

učinkom.⁸ Kako je u konkurentnosti došlo tek do umjerenih promjena, saldo na tekućem računu platne bilance vjerojatno će se neznatno smanjiti, do 3,5 posto BDP-a, što premašuje financiranje priljevima od inozemnih izravnih ulaganja.

C. Strukturna i trgovinska politika

26. **Vlasti su i dalje predane strukturnim reformama.** Ponovo su potvrdile nakanu da provedu reformu u sektoru obrane, koji je nedavno reguliran novim zakonom, i nastave reformirati mirovinski sustav i sustav zdravstvene skrbi. U drugom dijelu godine pokrenut će se važne reforme pravosudnog i obrazovnog sustava, kako bi se bolje zaštitila vlasnička prava, brže rješavali radni sporovi i stečajevi te poboljšala kvalificiranost radne snage. Članovi Misije podržali su te nakane, jer slabosti pravosudnog sustava i manjak kvalificiranih radnika destimuliraju ulaganja. Razmatra se i nastavak administrativne reforme, smanjenje broja zaposlenih u središnjoj državi uz pomoć veće decentralizacije i manjeg broja ministarstava kojima pomažu agencije za provedbu s jasno određenim ciljevima. Kako bi se smanjio broj zaposlenih u općoj državi, a da se pritom ne ugrozi kvaliteta javnih službi, vlasti i članovi Misije složili su se da je potrebno poboljšati institucionalne kapacitete lokalne uprave.

27. **Međutim, politički i socijalni otpor reformama još uvijek je snažan.** Vlasti su izvijestile o stalnom otporu planovima o privatizaciji, uključujući i otpor sindikata. Nadalje, sindikati su se usprotivili izmjenama zakona o radu koje bi poboljšale fleksibilnost tržišta rada. Tijekom pregovora sa socijalnim partnerima, sporazum je postignut o dvadeset i četiri pitanja, od ukupno dvadeset i osam. Četiri su neriješena pitanja smanjenje otpremnine, skraćenje razdoblja za najavu otkaza, određivanje malih tvrtki koje bi bile izuzete od odredaba zakona o radu te fond solidarnosti za radnike u tvrtkama u stečaju. Vlasti se nadaju da će se sporazum postići tijekom ljeta. Članovi Misije naglasili su da je vrlo važno ubrzati privatizaciju i strukturne reforme i potakli vlasti da nastave uvjeravati socijalne partnere u nužnost reformi.

28. **Postiže se napredak u uklanjanju prepreka poslovnim aktivnostima.** Vlasti su izvijestile o uspješnom projektu pokrenutom na županijskoj razini, kojim se stvara povoljna poslovna okolina i time privlače *greenfield* ulaganja. U skladu sa savjetom Svjetske banke, neke lokalne vlasti smanjile su birokraciju osnivajući urede za dobivanje odobrenja i dozvola (engl. *one-stop shop*) i ponudile zemljišta za industrijske lokacije uz pristup svim potrebnim komunalijama. Članovi Misije preporučili su da i druge lokalne vlasti slijede ovaj primjer. Ministarstvo gospodarstva razmatra osnivanje agencije za promicanje ulaganja kojom bi se privlačila strana ulaganja. Općenito, članovi su Misije naglasili da su visoke subvencije i dospjele neplaćene obveze u javnim poduzećima još uvijek najvažnije prepreke stvaranju ujednačenih uvjeta za poslovanje.

29. **Uključenje u međunarodni trgovinski sustav gotovo je u potpunosti privedeno kraju.** Hrvatska ima liberalni trgovinski režim uz jednostavnu prosječnu

---

⁸ Ovi učinci, značajni u gospodarstvima zemalja u tranziciji, nastaju zbog brzog nadoknađivanja produktivnosti u sektoru razmjenjivih dobara. Povećanje plaća koje na ovaj način nastaje uzrokuje inflatorne pritiske u sektoru nerazmjenjivih dobara, čija je produktivnost niska. U Hrvatskoj se ova pojava primjećuje u velikim razlikama u inflaciji, oko deset postotnih bodova od prosinca 2001., između robe (uglavnom razmjenjive) i usluga (uglavnom nerazmjenjivih).

carinsku stopu od 6,3 posto, jednu od najnižih u srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama, dok je indeks ukupne ograničenosti trgovine 1 (najliberalniji), prema bazi podataka TPD. Hrvatska je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom (SAA) u listopadu 2001., a očekuje se da će uskoro biti primljena u Paneuropski sustav kumulacije podrijetla. Sustav će odobriti bescarinski uvoz za hrvatske proizvode uz potporu drugih potpisnika sporazuma i omogućiti Hrvatskoj da u potpunosti iskoristi sporazume o slobodnoj trgovini s članicama Europske unije i drugim europskim zemljama. U međuvremenu vlasti nastavljaju ispunjavati svoje obveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, namjeravajući provesti 50 posto uvjetovanih mjera do kraja 2002. te još 25 posto do kraja 2003. Hrvatska je u studenome 2001. pristupila WTO-u i poduzela korake kako bi liberalizirala svoj trgovinski režim i unaprijedila trgovinsku i regionalnu suradnju. Očekuje se da će se Hrvatska 2003. priključiti CEFTA-i, dok se trenutačno pregovara o sporazumima o slobodnoj trgovini s Latvijom, Litvom, Estonijom, Albanijom, Rumunjskom i Jugoslavijom.

D. Financijski sustav

30. **Financijski sustav je ojačao, tako da sad može podnijeti blage makroekonomske šokove.** Međutim, najvažniji rizik za bankovni sustav i dalje predstavlja makroekonomska nestabilnost koja dovodi do povećanog kreditnog rizika i indirektnog tečajnog rizika.⁹ Dok je kod većine banaka direktna izloženost deviznom riziku umjerena, većina njihovih zajmoprimaca nema prihod u stranoj valuti, a izloženost im nije zaštićena od rizika (vidi Umetak 1.).

---

⁹ Vidi priloženo izvješće Procjene stabilnosti financijskog sektora (engl. *Financial Sector Stability Assessment - FSSA*).

Umetak 1. Zaključci misije u vezi s Programom procjene financijskog sektora (FSAP)

U usporedbi s posljednjom bankovnom krizom iz 1998./99., **financijski sustav je sada mnogo otporniji**. Veće su banke uglavnom bolje kapitalizirane, a njihovi sustavi za upravljanje rizikom poboljšani. Ipak, gospodarstvo je i dalje u velikoj mjeri eurizirano i podložno promjenama u raspoložuju građana prema domaćoj valuti, tako da ozbiljni makroekonomski poremećaji mogu bankama uzrokovati poteškoće jer otežavaju zajmoprincipima vraćanje dugova.

Bankovni sustav, čija je ukupna aktiva krajem 2001. iznosila 84 ½ posto BDP-a, dominira financijskim sustavom, koji obuhvaća i osiguravateljska društva, investicijske fondove, privatne mirovinske fondove, brokerske kuće i štedno-kreditne zadruge. Banke su u prosjeku i dalje **relativno dobro kapitalizirane**, iako se stopa adekvatnosti kapitala spustila sa 21,4 posto, koliko je iznosila na kraju 2000., na 18,5 posto na kraju 2001. Bankovni sustav je tijekom 2001. uglavnom bio profitabilan (Tablica 9.). Nakon što je početkom 2002. privatizirana Dubrovačka banka, gotovo je 90 posto aktive banaka u stranom vlasništvu, u usporedbi s manje od 7 posto na kraju 1998.

HNB nastavlja jačati **nadzor banaka**, koji se više usmjerava prema riziku. Očekuje se da će se uskoro usvojiti novi zakon o bankama, kojim će se ispraviti mnoge slabosti koje je utvrdila FSAP misija. Izmijenit će se i dopuniti propisi o: (a) tržišnom riziku, operativnom riziku, riziku zemlje i drugim rizicima; (b) nadzoru grupa banaka na konsolidiranoj osnovi, (c) suradnji s drugim nadzornim tijelima i (d) praćenju konkurencije u pružanju bankovnih usluga. Misija je naglasila kako je važno da se izračunom neto otvorene devizne pozicije banaka obuhvate i opcije, uključujući i vezane opcije (engl. *embedded options*). Misija je potakla vlasti i da osiguraju da banke koje se agresivno šire imaju odgovarajuće sustave za praćenje rizika.

Osiguravateljska djelatnost ne predstavlja veći rizik za sustav, ali sadrži brojne nepravilnosti i slabosti, među kojima su loše poslovno rukovođenje i interna kontrola te nedostatak redovnih izravnih kontrola (potonje je djelomično posljedica nedostatnih resursa tijela za nadzor osiguranja).

Tržišta kapitala i dalje su nedovoljno razvijena, sa znatnim slabostima regulatornog okvira, za koje se očekuje da će biti ispravljene novim zakonima. Poglavitito je potrebno povećati ovlasti Komisije za vrijednosne papire, pojašnjajući kontrolne i nadzorne procedure u osiguravateljskom poslovanju.

Ograničena je mogućnost za pojavu rizika namire i provedene važne reforme u cilju modernizacije platnih sustava. U dva važna platna sustava Temeljna načela poštuju se u velikoj mjeri, iako postoje i manji nedostaci, pogotovo u vezi smještaja podrške.

Misija je naglasila važnost suradnje nadzornih tijela. Grupe banaka sve se više bave trgovanjem vrijednosnim papirima, osiguranjem i upravljanjem mirovinskim fondovima. Međutim, premda bi spajanje nebankarskih nadzornih tijela moglo biti korisno, osnivanje jedinstvene nadzorne agencije bilo bi preuranjeno. HNB je postigao veliki napredak u poboljšanju nadzora banaka, njegova neovisnost je zakonski osigurana, tako da će resurse potrebne za provođenje nadzora banaka vjerojatno imati HNB, a ne neka novoosnovana agencija. Zbog pretežito stranog vlasništva u bankovnom sustavu, važno je i da se HNB uskladi sa stranim tijelima za nadzor banaka.

Vlasti su nastavile jačati zakonski i regulatorni okvir za sprečavanje pranja novca (AML) i borbu protiv financiranja terorizma (CFT). Zakonski okvir nedavno je promijenjen i dopunjen kako bi se rok za zaustavljanje sumnjivih transakcija bez naloga istražnog suca produžio sa šest na sedamdeset i dva sata. Misija je predložila poboljšanje procedura za izvješćivanje kako bi se spriječilo opterećivanje Ureda za sprečavanje pranja novca pri Ministarstvu financija nevažnim transakcijama.

31. **Nastavlja se jačanje zakonskog okvira.** Očekuje se da će se uskoro usvojiti novi zakon o bankama, koji je usklađen s direktivama Europske unije. U HNB-u se već pripremaju novi propisi kojima bi se na bolji način obuhvatio tržišni rizik, operativni rizik i nadzor grupa banaka na konsolidiranoj osnovi. U pripremi je novi devizni zakon, na temelju kojeg bi HNB dobio potrebno ovlaštenje da privremeno ograniči tokove kapitala. Tokovi kapitala postupno će se liberalizirati uz odgovarajuće makroekonomske uvjete, u okolnostima zdravog i dobro nadziranog bankovnog sustava.

E. Pitanja vezana uz statistiku

32. **Unatoč stalnim poboljšanjima, nedostaci u statistici još uvijek izazivaju zabrinutost.** Između ostaloga (Dodatak IV.), postoje prilične neusklađenosti između tromjesečnih podataka o nacionalnim računima i revidiranih godišnjih podataka, koji se objavljuju s velikim vremenskim odmakom. Povrh toga, Misija je naglasila potrebu da se prividno nezaposleni izbrišu iz službenog registra nezaposlenosti i da se proizvedu anketni podaci o nezaposlenosti, uz kratke razmake u objavljivanju.

F. Zamrznuti depoziti u bankama

33. **Iznos zamrznutih depozita u domaćim bankama, koji su uzrokom deviznih ograničenja, smanjio se za gotovo 70 posto za šesnaest mjeseci do travnja 2002. i iznosio manje od 2 posto od njihove početne vrijednosti, odnosno 0,3 posto BDP-a (Umetak 2.).** Kako su banke po vlastitom nahodjenju smanjile depozite brže nego što se zahtijevalo, vlasti su uvjerele da će banke sve zamrznute depozite deblokirati najkasnije do 2005.

Umetak 2. Zamrznuti depoziti u bankama

Vlada Republike Hrvatske izmijenila je u prosincu 1991. uvjete za određene devizne depozite, što je retroaktivno stupilo na snagu 27. travnja 1991., i pretvorila ih u depozite koji trebaju biti isplaćeni u dvadeset polugodišnjih obroka počevši od 30. lipnja 1995. Te su mjere poduzete kako bi se spriječilo propadanje hrvatskih banaka nakon što je deviznu protuvrijednost tih depozita blokirala Narodna banka bivše SFRJ. Od tada se ukupni iznos tih depozita znatno smanjio, dijelom zahvaljujući činjenici da je bankama dopušteno da po vlastitom nahodjenju reduciraju iznos tih depozita bržom dinamikom, no uglavnom zahvaljujući isplatama iz proračuna koje još iznose oko ½ posto BDP-a godišnje. Štoviše, isplata kamata na te depozite obavljena je dvaput godišnje i redovito. Ipak, s obzirom da postoji mogućnost da preostali zamrznuti iznosi depozita uključuju prihode od tekućih međunarodnih transakcija ostvarenih prije nego što su depoziti zamrznuti 1991., ta je mjera dovela do deviznog ograničenja, za što je potrebno odobrenje na temelju članka VIII. dijela 2. (a) Statuta MMF-a.

IV. OCJENA ČLANOVA MISIJE MMF-a

34. **Hrvatske vlasti mnogo su postigle u posljednje dvije i pol godine.** Ponovo je uspostavljen gospodarski rast, a inflacija smanjena na nisku razinu u uvjetima općenito stabilnog tečaja. Eksterna pozicija primjetno je ojačana, uz nizak deficit na tekućem računu platne bilance, znatne međunarodne pričuve i lagan pristup međunarodnim tržištima kapitala.

35. **Unatoč ovim postignućima, fiskalni deficit još uvijek je visok, udjel javnog duga nastavlja rasti, dok su neke ključne reforme potrebne za ubrzanje ostvarenja stvarnih ciljeva konvergencije odgođene.** Odlučnija nastojanja u fiskalnom području, smanjenje primarnog deficita na približno 11/4 BDP-a, i ubrzana provedba strukturnih reformi, potrebni su kako bi se stabilizirao udjel duga i potakli zaposlenost i rast.

36. **S obzirom na visok udjel rashoda, fiskalnu konsolidaciju uglavnom treba postići njihovim smanjenjem.** Potrebno je sniziti udjel plaća, subvencija i transfera u BDP-u. Smanjenje treba biti veće nego što iziskuje postizanje cilja vezanog uz deficit, kako bi ostalo prostora za potrošnju potrebnu za članstvo u EU-u i NATO-u i rashode za obrazovanje i infrastrukturu koji potiču rast. U isto vrijeme, potrebno je bolje usmjeriti transfere kako bi koristili skupinama građana s nižim prihodima.

37. **Postoji više nego dovoljno prostora za snižavanje mase plaća, subvencija i transfera.** Udjel mase plaća, koji je prema međunarodnim standardima još uvijek visok, potrebno je smanjiti uglavnom pomoću smanjenja zaposlenosti, dok se planiranom revizijom svih programa subvencija treba osigurati da one ostanu privremene. Na odgovarajući način financirana mreža socijalnog osiguranja i kvalitetne i aktivne politike tržišta rada ublažile bi socijalni utjecaj ovih mjera. Nužan je nastavak reforme prvog mirovinskog stupa, a posebne privremene isplate potrebno je obustaviti, kako je to isprva predviđeno. Kako bi se smanjila potrošnja za zdravstvo i poboljšala kvaliteta zdravstvenih usluga, potrebno je povećati njihovu učinkovitost i potaknuti njihovo racionalnije korištenje.

38. **Ministarstvo financija treba hitno obratiti pozornost na sastavljanje pouzdanih i pravovremenih podataka o općoj državi.** Novi fondovi, Fond za regionalni razvoj i Fond za zapošljavanje i rast, trebaju se u potpunosti financirati iz proračuna za 2003. i uključiti u sustav Državne riznice. Bilo kakve nove fondove i agencije, ako su zaista potrebni, potrebno je transparentno uključiti u konsolidaciju opće države.

39. **Monetarni okvir i dalje je primjeren.** Visoka razina eurizacije te slab i nesiguran transmisijski mehanizam vezan uz kamatne stope, potpuno opravdava trajnu usredotočenost na tečaj, kao ključnu odrednicu za nisku inflaciju. Trenutačna razina tečaja primjerena je, što je vidljivo iz dobre eksterne pozicije na tekućem računu i usporedbe konkurentnosti s međunarodnim standardima. Konkurentnost je potrebno održavati uklanjanjem ograničenja za vanjsku trgovinu, kao i strukturnim politikama te ograničenjem rasta plaća. Ipak, HNB se postupno treba jače usredotočiti na inflaciju, čak i pod cijenu veće fleksibilnosti tečaja. Ova nastojanja trebaju pratiti mjere namijenjene razvoju financijskih tržišta i poticanju dobre komunikacije s javnošću.

40. **Monetarna politika treba biti spremna reagirati na pojavu inflatornih pritisaka.** Kao rezultat konverzije u euro i nesteriliziranih kapitalnih priljeva, monetarni i kreditni agregati posljednjih su mjeseci porasli, dok su se kamatne stope snizile. Premda ova kretanja djelomično odražavaju povećanje povjerenja u valutu i bankovni sustav, dok su inflatorni pritisci i dalje oslabljeni, višak likvidnosti i niske kamatne stope mogli bi u budućnosti potaknuti inflatorne pritiske. Ako se taj rizik ostvari, a fiskalna kontrakcija ne pruži dovoljnu potporu, HNB treba poštriti monetarnu politiku, ukoliko je potrebno i povećanom sterilizacijom.

41. **Potreban je novi poticaj strukturnim reformama.** Za poticanje rasta, potrebne su reforme usmjerene prema poboljšanju učinkovitosti i poticanju stvaranja povoljne okoline za poslovanje. Potrebno je poduprijeti vitalnost koju je pokazao privatni sektor, u kojemu se koncentrirao cjelokupan rast zaposlenosti u posljednje dvije godine, ograničavanjem još uvijek velike uloge države u gospodarstvu. Treba ubrzati privatizaciju i proširiti je na imovinu tijela lokalne uprave. Nužna je daljnja reforma javne uprave, uz veće prenošenje odgovornosti i inicijative na lokalnu upravu uz poboljšanje njenog institucionalnog kapaciteta. Usvajanjem novog zakona o radu bez odlaganja osigurao bi se brži rast zaposlenosti.

42. **Unatoč znatnom jačanju financijskog sustava, još uvijek postoji određena mjera osjetljivosti.** Iako je direktna izloženost banaka tečajnom riziku ograničena, indirektni kreditni rizik još uvijek predstavlja razlog za zabrinutost. Postoji mogućnost da pozicije koje nisu zaštićene od rizika, u sektoru poduzeća i u sektoru stanovništva, potiče predodžba o nepostojanju tečajnog rizika. Veće varijacije tečaja pomogle bi da ta predodžba nestane. U isto vrijeme, HNB treba nastaviti s poticanjem razvoja financijskih tržišta i oprezno liberalizirati kretanja kapitala, kako bi se omogućio razvoj tržišta za instrumente zaštite od rizika. Budući da banke od plasmana u inozemstvu i dalje prelaze na domaće plasmane, a njihovi kreditni portfelji nastavljaju rasti, HNB treba pojačati nadzor opravdanosti odluka banaka o kreditiranju i insistirati na odgovarajućim rezervacijama.

43. **Potrebno je još poboljšati ekonomsku statistiku.** Unatoč postignutom napretku, još uvijek postoje nedostaci u važnim područjima, poput nacionalnih računa, cijena i statistike o radnoj snazi.

44. S obzirom na daljnji napredak u isplati zamrznutih deviznih depozita, koja se obavlja čak i brže od uspostavljenog rasporeda za njihovu postupnu eliminaciju, predlaže se da se izda privremeno odobrenje za **devizno ograničenje** koje se javlja u vezi sa zamrzavanjem tih depozita koje drže nerezidenti.

45. Predloženo je da se iduće konzultacije s Hrvatskom u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a održe u standardnom dvanaestomjesečnom ciklusu.

Tablica 1. Hrvatska: BDP prema kategorijama rashoda, 1999-2003.

	1999.	2000.	2001.	2002. proj.	2003. proj.
(promjena u postocima)					
Realni BDP	-0,4	3,7	4,1	3,5	4,0
Domaća potražnja	-1,8	1,3	4,5	4,5	4,0
Potrošnja	-4,7	2,6	2,1	2,4	2,3
Privatna 1/	-2,7	4,1	4,6	4,5	2,7
Država	-8,2	-1,1	-4,4	-3,4	0,9
Bruto investicije	-1,1	-3,5	9,7	12,2	9,8
Privatne 1/	1,5	10,3	6,5	4,3	11,2
Država	-6,1	-32,4	20,6	36,0	6,6
Uvoz	0,5	10,3	9,5	4,1	6,4
Izvoz	-2,9	3,9	9,6	5,9	6,1
(doprinosi promjenama u postocima)					
Realni BDP	-0,4	3,7	4,1	3,5	4,0
Domaća potražnja	-2,0	1,4	4,8	4,8	4,3
Potrošnja	-4,1	2,1	1,7	2,0	1,8
Privatna 1/	-1,6	2,4	2,7	2,7	1,6
Država	-2,1	-0,3	-1,0	-0,7	0,2
Bruto investicije	-0,3	-0,8	2,2	2,9	2,5
Privatne 1/	0,2	1,7	1,1	0,8	2,0
Država	-0,5	-2,5	1,0	2,1	0,5
Promjene u zalihama 2/	2,3	0,1	0,9	0,0	0,0
Neto inozemna potražnja	1,7	2,3	-0,7	-1,3	-0,3
Izvoz	0,2	4,3	4,2	1,9	3,0
Uvoz	1,5	-2,0	-4,9	-3,2	-3,4

Izvori: Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija, Državni zavod za statistiku i procjene MMF-a

1/ Uključuje javna poduzeća.

2/ Uključuje statističke razlike.

Tablica 2. Hrvatska: Bilanca štednje i investicija, 1999-2003.

	1999.	2000.	2001.	2002. proj.	2003. proj.
(u milijunima kuna)					
Inozemna štednja	9.889	3.582	5.205	5.128	6.904
Razlika između domaće štednje i investicija	-9.889	-3.582	-5.205	-5.128	-6.904
Štednja	27.568	34.295	38.060	44.189	49.045
Investicije	37.457	37.876	43.265	49.317	55.949
Proračun konsolidirane opće države (na obrač. načelu)	-10.056	-8.645	-10.128	-11.011	-10.180
Štednja 1/	607	-1.143	-898	1.990 ^{5/}	4.169 ^{5/}
Investicije 2/	10.663	7.502	9.230	13.001	14.349
Ostali sektori 3/	167	5.063	4.923	5.883	3.276
Štednja	26.961	35.438	38.958	42.199 ^{5/}	44.876 ^{5/}
Investicije 4/	26.794	30.374	34.035	36.316	41.600
(kao postotak BDP-a)					
Inozemna štednja	6,9	2,3	3,1	2,8	3,5
Razlika između domaće štednje i investicija	-6,9	-2,3	-3,1	-2,8	-3,5
Štednja	19,3	21,8	22,5	24,4	25,2
Investicije	26,2	24,0	25,6	27,2	28,7
Proračun konsolidirane opće države (na obrač. načelu)	-7,0	-5,5	-6,0	-6,1	-5,2
Štednja 1/	0,4	-0,7	-0,5	1,1 ^{5/}	2,1 ^{5/}
Investicije 2/	7,5	4,8	5,5	7,2	7,4
Ostali sektori 3/	0,1	3,2	2,9	3,2	1,7
Štednja	18,9	22,5	23,1	23,3 ^{5/}	23,0 ^{5/}
Investicije 4/	18,8	19,3	20,1	20,0	21,3
<u>Dodatne informacije</u>					
BDP u tekućim cijenama (u mil. kuna)	142.700	157.510	168.973	181.151	194.991
Bruto nacionalni raspoloživi dohodak u tekućim cijenama (u mil. kuna)	144.712	161.674	172.625	186.192	199.356
Proračun konsolidirane opće države	36.206	36.211	35.373	37.918	41.674
Ostali sektori	108.506	125.463	137.252	148.274	157.682

Izvori: Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija, Državni zavod za statistiku i procjene MMF-a

1/ Tekući prihodi umanjeni za tekuće rashode (bez tekućih transfera i plaćanja po kamatama).

2/ Bez neto posudbi.

3/ Uključuje javna poduzeća.

4/ Uključuje promjene u zalihama.

5/ Zbog uvođenja drugog stupa mirovinskog osiguranja očekuje se da će se štednja države smanjiti (a štednja ostalih sektora povećati za isti iznos) za 1,1 posto BDP-a u 2002. i 1,2 posto BDP-a u 2003.

Tablica 3. Hrvatska: Platna bilanca, 1998-2003. 1/
(u mil. USD, osim ako je navedeno drugačije)

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.
Tekuće transakcije	-1.531	-1.390	-433	-623	-618	-830
Saldo robne razmjene	-4.147	-3.299	-3.204	-4.012	-4.304	-4.590
Izvoz f.o.b.	4.604	4.395	4.567	4.752	4.966	5.378
Brodovi	397	273	374	283	377	402
Izvoz (bez brodova)	4.207	4.121	4.193	4.469	4.589	4.976
Uvoz f.o.b.	-8.752	-7.693	-7.771	-8.764	-9.270	-9.968
Usluge i dohodak	1.911	1.276	1.888	2.423	2.695	2.758
Prijevoz	228	84	179	169	202	222
Putovanja	2.133	1.742	2.190	2.729	2.831	2.957
Ostale usluge	-286	-201	-101	54	46	56
Naknade zaposlenima	70	60	70	125	124	125
Kamatni prihod	-234	-410	-450	-653	-507	-602
Tekući transferi	706	632	883	966	990	1.001
Kapitalne i financijske transakcije	1.629	2.553	1.538	2.324	1.710	1.531
Kapitalne transakcije	19	25	21	133	18	18
Financijske transakcije	1.610	2.528	1.517	2.191	1.691	1.513
Izravna ulaganja	835	1.445	1.086	1.325	970	973
Portfeljna ulaganja	15	574	722	716	88	229
Srednjoročni i dugoročni krediti	1.018	348	175	37	291	161
Aktiva	0	-75	8	-6	-1	0
Pasiva	1.018	423	168	43	291	161
Korištenje	1.735	1.657	1.413	1.091	1.666	1.357
Plan otplate	-717	-1.234	-1.245	-1.048	-1.376	-1.196
Trenutačno nedospjeli					-1.376	-1.196
Valuta i depoziti 2/	192	85	-1.053	466	539	0
Kratkoročni kapitalni tokovi (neto) 2/ 3/	36	60	214	-412	-97	-3
Trgovinski krediti 4/	-486	16	372	59	-98	153
Neto pogreške i propusti	62	-752	-494	-357	-316	0
Ukupni višak/manjak	160	410	611	1.344	775	701
Financiranje	-160	-410	-611	-1.344	-775	-701
Bruto međunarodne pričuve (= povećanje)	-152	-378	-582	-1.313	-741	-668
MMF (neto kupnje)	-9	-31	-29	-31	-34	-34
Izvanredno financiranje	0	0	0	0	0	0
Dodatne informacije						
Tekući račun platne bilance (postotak BDP-a)	-7,1	-6,9	-2,3	-3,1	-2,8	-3,5
Bruto službene međunarodne pričuve	2.816	3.025	3.525	4.704	5.445	6.113
u mjesecima uvoza robe i nefaktorskih usluga	3,5	3,8	4,0	5,0	5,4	5,7
Neto međunarodne pričuve	2.581	2.807	3.325	4.535	5.310	6.011
u mjesecima uvoza robe i nefaktorskih usluga	3,2	3,5	3,7	4,9	5,3	5,7
Bruto raspoložive međunarodne pričuve 5/	2.320	2.249	2.629	3.653	4.394	5.062
u mjesecima uvoza robe i nefaktorskih usluga 5/	2,8	2,8	3,0	3,9	4,4	4,8
Neto raspoložive međunarodne pričuve	2.085	2.031	2.430	3.484	4.259	4.960
u mjesecima uvoza robe i nefaktorskih usluga	2,6	2,5	2,7	3,7	4,2	4,7
Stanje duga 6/	8.708	8.937	10.101	10.493	10.757	11.111
od toga: kratkoročni dug 3/ 7/	468	473	676	298	201	197
Omjer inozemnog duga prema BDP-u 6/	40,3	44,5	53,1	51,9	49,3	47,4
Kratkoročni dug kao % bruto raspoloživih međunarodnih pričuva 3/ 7/ 8/	75,1	83,5	75,2	60,4	63,1	33,3
Kratkoročni dug i deficit na tekućem računu platne bilance umanjena za izravna strana ulaganja kao % bruto rasp. međun. pričuva 3/ 7/ 8/	72,8	54,4	48,5	50,8	32,2	25,1
Servisiranje inozemnog duga	-1.158	-1.821	-1.986	-1.885	-2.452	-2.020
Omjer servisiranja duga prema izvozu	13,5	22,4	22,9	19,6	24,5	18,9
BDP (u mil. USD)	21.628	20.063	19.030	20.229	21.835	23.441
BDP (u mil. HRK)	137.604	142.700	157.510	168.973	181.151	194.991
Tečajne stope						
Kuna prema euru (prosjeck razdoblja)	7,13	7,59	7,65	7,48	...	...
Kuna prema američkom dolaru (prosjeck razdoblja)	6,36	7,11	8,28	8,35	...	...

Izvori: Hrvatska narodna banka, *World Economic Outlook* i procjene MMF-a

1/ Temelji se na platnoj bilanci HNB-a revidiranoj u veljači 2002. i preliminarnim podacima za kraj prosinca 2001.

2/ Projekcije za 1. tr. 2002. obuhvaćaju pretpostavljenu promjenu u depozitima stanovništva nastalu zbog uvođenja eura.

3/ Podaci o kratkoročnim kreditima poslovnih banaka prikupljeni su od HNB-ove Direkcije za provođenje devizne politike.

4/ Obuhvaćeni su samo trgovinski krediti za potrebe uvoza s rokom dospelja kraćim od tri mjeseca.

5/ Bruto međunarodne pričuve uskladene naniže za deviznu štednju redeponiranu na račune HNB-a i za iznos nedospjelih blagajničkih zapisa HNB-a nominiranih u stranoj valuti.

6/ Ne obuhvaća dug koji je isključen iz sporazuma s Londonskim klubom.

7/ Obuhvat je ograničen na kratkoročna kreditna zaduženja registrirana kod HNB-a.

8/ Kratkoročni dug prikazan je na osnovi preostalog dospelja.

Tablica 4. Hrvatska: Operacije proračuna središnje države (definicija iz *stand-by* aranžmana)
prema ekonomskim kategorijama na obračunskom načelu, 1999-2003.
(postotak BDP-a)

	1999. ostvareno	2000. ostvareno	2001. prelim.	2002. program	2003. program
Prihodi i potpore	42,8	39,9	38,7	37,3	36,6
Tekući prihodi	42,8	39,9	38,7	37,3	36,6
Porezni prihodi	40,7	37,9	36,9	35,3	34,6
Porez na dohodak	3,2	2,6	2,0	1,8	1,7
Doprinosi za socijalno osiguranje	13,8	13,0	12,9	12,3	12,3
Porez na dobit	1,7	1,1	1,2	1,3	1,3
Porez na promet nekretninama	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Porez na promet robe i usluga	18,5	18,3	18,1	17,5	17,0
Porez na dodanu vrijednost	13,9	13,6	13,5	13,3	13,2
Trošarine	4,3	4,6	4,5	4,0	3,8
Ostali porezi na promet robe i usluga	0,3	0,1	0,1	0,2	0,0
Porezi na međunarodnu trgovinu	3,0	2,4	2,3	2,1	2,0
Ostali porezni prihodi	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Neporezni prihodi	2,2	1,9	1,9	2,0	2,0
Kapitalni prihodi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Potpore	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rashodi i neto posudbe	50,2	45,5	44,2	41,6	39,9
Rashodi	49,1	44,8	43,7	41,2	39,5
Tekući rashodi	43,5	41,5	40,4	38,2	36,4
Rashodi na promet robe i usluga	22,1	21,0	18,3	16,5	16,0
Plaće bez doprinosa poslodavaca	11,7	11,5	10,3	9,7	9,2
Ostale kupovine robe i usluga	10,4	9,5	7,9	6,8	6,8
Plaćanje kamata	1,6	1,8	1,9	2,1	2,2
Subvencije i ostali tekući transferi	19,8	18,6	20,2	19,5	18,3
Kapitalni rashodi	5,6	3,3	3,3	3,0	3,0
Posudbe umanjene za otplate	1,1	0,7	0,5	0,4	0,4
Višak/manjak središnje države	-7,4	-5,7	-5,4	-4,3	-3,3
Financiranje	7,4	5,7	5,4	4,3	3,3
Prihodi od privatizacije	4,5	2,0	3,1	1,3	1,0
Prihodi od "poreznih" obveznica	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Posudbe u inozemstvu	3,2	4,1	1,6	2,2	0,0
Domaće posudbe	-0,4	-0,9	0,7	0,7	2,3
Od ostalog nebankovnog sektora	0,8	-3,7	0,3	0,8	1,1
Neto promjene u dospjelim neplaćenim obvezama	0,8	-3,6	-0,9	-0,3	0,0
Od bankovnog sektora	-1,2	2,8	0,5	-0,1	1,2
Dodatne informacije:					
Procijenjeno stanje duga (kao postotak BDP-a)	49,3	50,9	51,6	51,5	50,1

Izvori: Ministarstvo financija i procjene MMF-a

Tablica 5. Hrvatska: Operacije proračuna konsolidirane opće države
prema ekonomskim kategorijama na obračunskom načelu, 1999-2003.
(postotak BDP-a)

	1999. ostvareno	2000. ostvareno	2001. prelim.	2002. program	2003. program
Prihodi i potpore	48,0	44,8	43,1	43,0	42,2
Tekući prihodi	47,9	44,7	43,1	43,0	42,2
Porezni prihodi	43,7	40,8	39,7	39,2	38,4
Porez na dohodak	5,3	4,8	3,8	3,7	3,7
Doprinosi za socijalno osiguranje	13,6	12,8	12,7	12,1	12,1
Porez na dobit	2,3	1,5	1,7	1,7	1,7
Porez na promet nekretninama	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3
Porez na promet robe i usluga	18,6	18,5	18,5	19,0	18,4
Porez na dodanu vrijednost	13,9	13,6	13,5	13,3	13,2
Trošarine	4,3	4,6	4,9	5,4	5,1
Ostali porezi na promet robe i usluga	0,4	0,2	0,2	0,3	0,1
Porezi na međunarodnu trgovinu	3,0	2,4	2,3	2,1	2,0
Ostali porezni prihodi	0,3	0,3	0,4	0,2	0,2
Neporezni prihodi	4,2	3,9	3,3	3,8	3,9
Kapitalni prihodi	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Potpore	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Rashodi i neto posudbe	56,2	51,0	49,7	49,6	47,9
Rashodi	55,1	50,2	49,1	49,1	47,4
Tekući rashodi	47,6	45,5	43,6	41,9	40,1
Rashodi na promet robe i usluga	24,9	23,7	21,5	19,8	19,2
Plaće bez doprinosa poslodavaca	12,7	12,5	11,3	10,6	10,0
Ostale kupovine robe i usluga	12,2	11,2	10,2	9,2	9,2
Plaćanje kamata	1,7	1,9	2,1	2,4	2,5
Subvencije i ostali tekući transferi	20,9	19,8	20,1	19,7	18,4
Kapitalni rashodi	7,5	4,8	5,5	7,2	7,4
Posudbe umanjene za otplate	1,1	0,8	0,6	0,5	0,5
Višak/manjak konsolidirane opće države	-8,2	-6,3	-6,6	-6,6	-5,7
Financiranje	8,2	6,3	6,6	6,6	5,7
Prihodi od privatizacije	4,9	2,5	3,6	2,0	1,0
Prihodi od "poreznih" obveznica	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Posudbe u inozemstvu	3,2	4,1	2,0	4,1	1,9
od toga: Opća država	3,2	4,1	1,6	2,2	0,0
Hrvatske autoceste	0,0	0,0	0,3	1,9	2,0
Domaće posudbe	0,0	-0,7	1,0	0,5	2,7
Od ostalog nebankovnog sektora	1,0	-3,5	0,4	0,9	1,5
Neto promjene u dospjelim neplaćenim obvezama	0,8	-3,6	-0,9	-0,3	0,0
Od bankovnog sektora	-1,0	2,8	0,7	-0,4	1,2
Dodatne informacije:					
Procijenjeno stanje duga (kao postotak BDP-a)	49,7	51,2	52,4	53,8	54,5

Izvori: Ministarstvo financija i procjene MMF-a

Tablica 6. Hrvatska: Monetarni računi, 1999-2003.
(na kraju razdoblja; u mil. HRK, osim ako je navedeno drugačije)

	1999.	2000.	2001.	2002. proj.	2003. proj.	2000.	2001.	2002.	2003.
						(promjena u postocima)			
Bilanca monetarnih institucija									
Neto inozemna aktiva	16.656	29.017	48.661	51.647	58.530	74,2	67,7	6,1	13,3
Neto domaća aktiva	40.004	44.044	57.410	63.057	72.904	10,1	30,3	9,8	15,6
od toga: domaći krediti	65.939	72.289	87.638	94.756	108.130	9,6	21,2	8,1	14,1
državi, neto	13.170	17.590	18.767	17.984	20.279	33,6	6,7	-4,2	12,8
ostalim domaćim sektorima	52.769	54.699	68.871	76.772	87.851	3,7	25,9	11,5	14,4
Ukupna likvidna sredstva	56.659	73.061	106.071	114.704	131.434	28,9	45,2	8,1	14,6
Novčana masa	13.859	18.030	23.704	27.447	33.049	30,1	31,5	15,8	20,4
Gotov novac izvan banaka	5.959	6.637	8.507	9.277	10.224	11,4	28,2	9,0	10,2
Depozitni novac	7.900	11.394	15.196	18.170	22.825	44,2	33,4	19,6	25,6
Kvazi-novac	42.800	55.031	82.368	87.257	98.385	28,6	49,7	5,9	12,8
u kunama	5.834	8.129	10.531	12.079	15.514	39,3	29,5	14,7	28,4
u stranoj valuti	36.966	46.902	71.837	75.178	82.871	26,9	53,2	4,7	10,2
Bilanca Hrvatske narodne banke									
Neto raspoložive međunarodne pričuve	15.529	19.814	29.111	35.333	41.259	27,6	46,9	21,4	16,8
u USD	2.031	2.430	3.484	4.259	4.960	19,6	43,4	22,2	16,5
Neto inozemna aktiva	21.800	27.117	37.729	44.458	49.943	24,4	39,1	17,8	12,3
umanjeno za: pričuve banaka u stranoj valuti	4.636	5.491	5.705	7.250	7.009	18,4	3,9	27,1	-3,3
blagajničke zapise HNB-a u stranoj valuti	1.635	1.813	2.913	1.876	1.676	10,9	60,7	-35,6	-10,7
Neto domaća aktiva	-5.219	-8.096	-11.307	-13.096	-17.652	55,1	39,7	15,8	34,8
od toga: potraživanja od države (neto)	-373	-1.157	-1.752	-1.752	-1.752	210,2	51,4	0,0	0,0
potraživanja od banaka	1.139	330	18	34	34	-71,0	-94,4	81,7	0,0
potraživanja od drugih domaćih sektora	277	290	229	128	128	4,6	-20,8	-44,1	0,0
ostale stavke (neto)	-4.293	-4.849	-6.001	-6.166	-6.966	12,9	23,8	2,7	13,0
umanjeno za: blagajničke zapise HNB-a u kunama	1.252	2.395	3.459	4.724	9.045	91,2	44,4	36,6	91,5
blokirane depozite 1/	381	315	325	110	110	-17,2	3,3	-66,2	0,0
Primarni novac	10.310	11.717	17.803	22.237	23.607	13,6	51,9	24,9	6,2
Gotovina	6.341	7.169	9.046	10.145	11.092	13,1	26,2	12,1	9,3
Depoziti	3.969	4.548	8.757	12.092	12.515	14,6	92,5	38,1	3,5
Dodatne informacije:									
Nominalni BDP (ukupno za godinu)	142.700	157.511	168.973	181.151	194.991				
Tečaj kuna/dolar (na kraju razdoblja)	7,65	8,16	8,36	...	...				
Multiplikator novčane mase	1,34	1,54	1,33	1,23	1,40				
Brzina optjecaja ukupnih kunkskih likvidnih sredstava	7,25	6,02	4,94	4,68	4,02				
Omjer BDP-a i ukupnih likvidnih sredstava	0,40	0,46	0,63	0,63	0,67				
Strana valuta kao postotak ukupnih likvidnih sredstava	65,2	64,2	67,7	65,5	63,1				

Izvori: Hrvatska narodna banka i projekcije MMF-a

1/ Blokirani i ograničeni depoziti osim obvezne pričuve u stranoj valuti.

Tablica 7. Hrvatska: Provedba kriterija za ocjenu uspješnosti izvršenja programa, ožujak 2002. 1/
(u mil. HRK, osim ako je navedeno drugačije)

		ožujak
Kvantitativni kriteriji za ocjenu uspješnosti izvršenja programa		
1.	Kumulativni deficit proračuna konsolidirane središnje države 2/ 3/	2.448 *
	program	2.840
	ostvareno	-392
	odstupanje (+)	
2.	Kumulativno povećanje neto kredita bankovnog sustava proračunu konsolidirane središnje države 2/	-221
	program	539
	ostvareno	-760
	odstupanje (+)	
3.	Podmirenje dospjelih neplaćenih obveza konsolidirane središnje države 4/	-267
	program	-14
	ostvareno	-253
	odstupanje (+)	
4.	Kumulativno povećanje neto kredita bankovnog sustava odabranim javnim poduzećima 2/	150
	program	819
	ostvareno	-669
	odstupanje (+)	
5.	Inozemni javni dug i inozemni javni dug za koji jamči RH	
	a) Stanje kratkoročnog duga 2/ 5/	
	<=1 godine	0
	program	0
	ostvareno	0
	odstupanje (+)	0
	>1 godine	865
	program	437
	ostvareno	428
	odstupanje (+)	
	b) Kumulativno povećanje nepriviligiranog duga 2/ 5/	
	<5 godina	55
	program	0
	ostvareno	55
	odstupanje (+)	
6.	Kumulativno povećanje neto raspoloživih međunarodnih pričuva Hrvatske narodne banke 4/ 5/	-200
	program	154
	ostvareno	354
	odstupanje (+)	
7.	Kumulativno povećanje neto domaće aktive Hrvatske narodne banke 2/	1.562
	program	609
	ostvareno	953
	odstupanje (+)	
Strukturni kriterij za ocjenu uspješnosti izvršenja programa 6/		
1.	Broj zaposlenih u državnom sektoru	168.804
	program	168.314
	ostvareno	490
	odstupanje (+)	
	<i>Dodatna infomacija</i>	
	Kumulativno povećanje primarnog novca	-171
	program	1.945
	ostvareno	-2.116
	odstupanje (+)	

Izvori: Hrvatske vlasti i MMF

1/ Revidirani program (EBS/02/47), kumulativne promjene od 1. siječnja 2002. "*" označava korištenje prilagodbe.

2/ Gornja granica.

3/ Limit je smanjen za 120 milijuna kuna radi uračunavanja manjka doprinosa koje su privatni mirovinski fondovi prikupili za drugi stup mirovinskog osiguranja.

4/ Donja granica.

5/ U milijunima USD.

6/ Osim kriterija za ocjenu uspješnosti izvršenja programa vezanog uz smanjenje broja zaposlenih u državnom sektoru, poštovana je i strukturna kontrolna točka koja se odnosi na Vladino usvajanje privatizacijskog programa za INA-u, a hrvatske vlasti nastavile su i s ispunjavanjem prethodnih mjera. Nakon što je imenovan savjetnik za privatizaciju Hrvatske poštanske banke (HPB), što je bila prethodna mjera za dovršetak drugog preispitivanja u okviru *stand-by* aranžmana (EBS/02/47), Vlada je od savjetnika dobila izvješće u lipnju te trenutačno procjenjuje različite predložene opcije za privatizaciju 25 posto HPB-a.

Tablica 8. Hrvatska: Odabrani pokazatelji osjetljivosti na vanjske čimbenike, 1/ 1998-2002.
(u postocima, osim ako je navedeno drugačije)

	1998.	1999.	2000.	2001.	2002. ožujak	2002.	
						posljednji podaci	Datum
Ekonomski indikatori							
Inflacija mjerena cijenama na malo, godišnja promjena (na kraju razdoblja)	5,4	4,4	7,4	2,6	3,2	1,8	svi. 2002.
Stopa rasta realnog BDP-a, na godišnjoj razini	2,5	-0,4	3,7	4,1	...	4,6	ožu. 2002.
Dug proračuna opće države kao postotak BDP-a	38,8	49,7	51,2	52,4	...	52,4	pro. 2001.
Unutarnji dug opće države i dug za koji jamči RH kao postotak BDP-a	16,5	20,8	18,8	20,4	...	20,4	pro. 2001.
Inozemni dug opće države i dug za koji jamči RH kao postotak BDP-a	22,3	28,9	32,4	32,1	...	32,1	pro. 2001.
Ukupna likvidna sredstva (M4, promjena u postocima, na godišnjoj razini)	13,0	-1,2	28,9	45,2	37,1	37,6	tra. 2002.
Potraživanja od ostalih domaćih sektora (promjena, na godišnjoj razini) 2/	22,4	-6,5	3,7	25,9	23,2	24,8	tra. 2002.
Prinos po blag. zap. HNB-a s rokom dospijeca od 35 dana, mjesečni prosjek, postotak	9,5	10,5	6,7	3,4	3,4	3,0	svi. 2002.
Realni prinos po blag. zap. HNB-a s rokom dospijeca od 35 dana, postotak 3/	3,9	5,8	-0,7	0,8	0,2	1,2	lip. 2002.
Vanjski indikatori							
Realni efektivni tečaj (uz cijene na malo), 1995.=100 4/	105,3	100,9	101,1	103,8	103,4	103,4	ožu. 2002.
Izvoz robe i usluga (u USD, promjena u postocima, na godišnjoj razini) 5/	4,3	-5,3	6,7	10,8	-3,6	-3,6	ožu. 2002.
Uvoz robe i usluga (u USD, promjena u postocima, na godišnjoj razini) 5/	-6,5	-8,0	-2,0	11,0	4,1	4,1	ožu. 2002.
Deficit na tekućem računu platne bilance (u mil. USD, na godišnjoj razini)	1.531	1.390	433	623	795	795	ožu. 2002.
Deficit na tekućem računu platne bilance (na godišnjoj razini) kao postotak BDP-a 6/	7,1	6,9	2,3	3,1	3,6	3,6	ožu. 2002.
Kapitalne i financijske transakcije (na godišnjoj razini) kao postotak BDP-a 6/	7,5	12,7	8,1	11,5	25,6	25,6	ožu. 2002.
Bruto međunarodne pričuve (mil. USD)	2.816	3.025	3.525	4.704	4.886	5.350	14. lip. 02.
Bruto međunarodne pričuve kao postotak ukupnih likvidnih sredstava (M4)	31	41	39	37	39	38	tra. 2002.
Bruto međunarodne pričuve kao postotak primarnog novca	177	224	245	221	210	198	tra. 2002.
Bruto međunarodne pričuve u mjesecima uvoza robe i nefaktorskih usluga	3,2	3,7	4,4	5,3	5,5	6,0	14. lip. 02.
Neto međunarodne pričuve (u mil. USD)	2.581	2.807	3.325	4.528	4.720	4.997	svi. 2002.
Neto međunarodne pričuve u mjesecima uvoza robe i nefaktorskih usluga	2,9	3,4	4,2	5,1	5,3	5,3	ožu. 2002.
Kratkoročni dug kao postotak bruto raspoloživih međunarodnih pričuva 7/ 8/ 9/ 10/	75,1	83,5	75,2	60,4	44,1	44,1	ožu. 2002.
Kratkoročni dug i deficit na tekućem računu platne bilance umanjeno za izravna strana ulaganja kao postotak bruto raspoloživih međunarodnih pričuva 10/	72,8	54,4	48,5	22,8	40,3	40,3	ožu. 2002.
Ukupni vanjski dug, postotak BDP-a 11/	40,3	44,5	53,1	51,8	51,3	51,3	ožu. 2002.
Omjer servisiranja duga prema izvozu	13,5	22,4	22,9	19,6	53,6	53,6	ožu. 2002.
Indikatori financijskog tržišta							
CROBEX indeks (1000 - 1. srpnja 1997.), na kraju razdoblja	712	715	890	1.035	1.280	1.226	svi. 2002.
Zagrebačka burza, kapitalizacija, postotak BDP-a	13	13	14	15	18	18	svi. 2002.
Razlika prinosa na američke državne obveznice (EMBI Hrvatska, na kraju razdoblja)	...	407	330	187	170	123	svi. 2002.
Međunarodni rejting							
Za zaduživanje: Moody's							
Državne obveznice nominirane u stranoj valuti	Baa3	Baa3	Baa3	Baa3	Baa3	Baa3	svi. 2002.
Državne obveznice nominirane u domaćoj valuti	...	Baa1	Baa1	Baa1	Baa1	Baa1	svi. 2002.
Za inozemno zaduživanje							
Fitch: Domaća valuta, dugoročno	A-	BBB	BBB	BBB+	BBB+	BBB+	svi. 2002.
Fitch: Strana valuta, dugoročno	BBB-	BB+	BB+	BBB-	BBB-	BBB-	svi. 2002.
Standard and Poor's: Domaća valuta, dugoročno	BBB+	BBB+	BBB+	BBB+	BBB+	BBB+	svi. 2002.
Standard and Poor's: Strana valuta, dugoročno	BBB-	BBB-	BBB-	BBB-	BBB-	BBB-	svi. 2002.
Dodatne informacije							
Nominalni BDP (u mil. USD) 12/	21.628	20.063	19.030	20.229	20.565		
Nominalni tečaj (HRK/USD, na kraju razdoblja)	6,25	7,65	8,16	8,36	8,49	7,36	lip. 2002.

Izvori: Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija, Državni zavod za statistiku, Bloomberg, MediaScan i procjene MMF-a

1/ Podaci navedeni u verzalu su preliminarni ili iz programa.

2/ Potraživanja od domaćih sektora ne obuhvaćaju opću državu.

3/ Prinos po blagajničkim zapisima HNB-a s rokom dospijeca od 35 dana deflacioniran godišnjom postotnom promjenom u cijenama na malo.

4/ Rast indeksa odražava aprecijaciju: podaci za kraj godine označavaju godišnji prosjek.

5/ Od siječnja 2000. za obradu podataka o uvozu i izvozu koristi se nova metodologija, usklađena s europskim standardima.

U novoj prezentaciji koristi se datum obrade deklaracije, a ne datum njezina primitka.

6/ Do promjene u tromjesečnim podacima može doći zbog tromjesečnog iskazivanja BDP-a svedenog na godišnju razinu.

7/ Podaci o kratkoročnim kreditima poslovnih banaka prikupljeni od Direkcije za provođenje devizne politike HNB-a.

8/ Obuhvat je ograničen na kreditna zaduženja registrirana kod HNB-a.

9/ Kratkoročni dug prikazan je na osnovi preostalog dospijeca.

10/ Bruto međunarodne pričuve usklađene naniže za kratkoročnu deviznu štednju redeponiranu na račune HNB-a i za iznos nedospjelih blagajničkih zapisa HNB-a nominiranih u stranoj valuti.

11/ Ne obuhvaća dug koji je isključen iz sporazuma s Londonskim klubom.

12/ Prikazan prema prosječnom tečaju za razdoblje. Podaci za ožujak 2002. su projekcije MMF-a.

Tablica 9. Hrvatska: Odabrani pokazatelji osjetljivosti financijskog sektora,^{1/} 1995-2002.
(u postocima na kraju razdoblja, osim ako je navedeno drugačije)

	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000. prosinac	2001. ožujak	2001. lipanj	2001. rujan	2001. prosinac	2002. ožujak
Pokazatelji solventnosti											
Ponderirana stopa adekvatnosti kapitala 2/	18,2	17,7	16,4	12,7	20,6	21,4	19,0	18,8	19,2	18,5	17,1
Omjer poluge, tier I kapital kao postotak ukupnih obveza	...	13,4	12,0	9,6	11,3	11,6	...	10,7	10,1	9,0	8,9
Pokazatelji likvidnosti											
Omjer kredita i depozita 3/	129,6	92,6	98,0	107,0	102,5	85,0	85,5	87,6	83,2	71,7	76,9
Pričuve banaka kao postotak depozita 4/	16,0	13,7	11,1	8,2	8,6	7,7	7,0	7,3	7,6	9,5	10,9
gotovina u blagajnama banaka 4/	0,6	0,5	0,5	0,5	0,8	0,8	0,5	0,7	0,5	0,6	0,9
pričuve izdvojene kod HNB-a 4/	15,4	13,2	10,6	7,7	7,9	6,9	6,4	6,6	7,1	9,0	10,0
od toga: obvezne pričuve 4/	10,6	10,4	8,7	6,8	7,4	6,2	4,8	4,9	6,0	6,5	7,3
Dragovoljno upisani blagajnički zapisi HNB-a, kao postotak depozita	1,0	2,4	1,6	4,3	5,7	6,4	5,8	5,8	6,3	5,4	5,8
Omjer primarne likvidnosti 5/	0,63	2,63	2,92	1,65	1,30	3,32	3,22	2,44	1,16	3,23	3,44
Kamatne stope na tržištu novca, ponderirani dnevni prosjeci	27,2	10,4	9,4	15,8	12,7	4,5	3,6	2,8	5,4	2,7	2,4
Pokazatelji kreditnog rizika											
Ukupna aktiva, promjena, na godišnjoj razini	14,7	7,7	26,4	9,4	-0,1	17,9	19,4	20,0	20,0	29,7	26,1
Kreditni i predujmovi domaćem priv. sektoru, promjena, na godišnjoj raz.	23,5	9,0	48,8	23,9	-6,4	8,9	15,9	20,2	24,6	24,3	23,3
Aktiva koja ne donosi prihode, kao postotak ukupne aktive 6/	7,6	9,2	7,2	11,4	11,8	10,6	10,2	9,7	8,5	7,2	6,9
Kreditni koji ne donose prihode, kao postotak ukupnih klasificiranih kred. 6/	...	...	...	...	...	17,6	17,1	15,9	14,7	13,6	12,9
Posebne rezerve kao postotak ukupne aktive 7/	7,9	8,4	6,7	8,1	9,1	8,6	...	8,0	7,2	6,2	5,5
Pokazatelji deviznog rizika											
Neto otvorena devizna pozicija 8/	...	...	...	...	34	31	19	6	6	6	16
Neto inozemna aktiva kao postotak ukupne aktive	-9,3	0,1	2,8	-3,7	-5,2	1,7	1,6	-1,0	-0,3	7,7	2,2
Pokazatelji profitabilnosti											
Iskazana dobit prije oporezivanja, kao postotak aktive	0,3	0,8	1,5	-2,9	0,9	1,7	1,7	1,9	1,8	1,4	2,2
Razlika između kamatnih stopa na kredite i depozite, kunski 9/	16,2	14,3	9,7	12,0	9,3	7,1	5,4	6,7	6,4	6,8	11,7
kunski s valutnom klauzulom 9/	6,9	9,5	6,8	5,6	5,9	5,2	4,2	4,5	4,8	4,7	6,4
devizni 9/	12,6	14,4	8,8	3,0	2,5	4,2	3,5	3,8	3,6	3,3	3,6
Tržišna procjena banaka											
Depoziti kod banaka, promjena, na godišnjoj razini	42,8	52,5	40,6	13,6	-2,3	31,2	34,7	29,0	29,1	47,5	37,0
Devizni depoziti kod banaka, promjena, na godišnjoj razini	60,5	54,7	43,4	21,4	-2,6	26,9	28,4	25,7	32,5	53,2	39,9
Pokazatelji intermedijacije											
Aktiva kao postotak BDP-a 10/	63,7	62,5	68,9	67,8	65,3	69,8	74,5	68,4	68,7	84,4	87,3
Kreditni i predujmovi ostalim domaćim sektorima kao postotak BDP-a 10/	27,8	27,6	35,9	40,0	36,1	35,6	39,1	36,9	36,7	41,3	44,8
Ukupna likvidna sredstva (M4) kao postotak BDP-a 10/	25,0	34,0	41,0	41,7	39,7	46,4	50,1	46,7	48,5	62,8	63,9

Izvori: Hrvatska narodna banka i procjene MMF-a

1/ Obuhvaća poslovne banke. Podaci navedeni u verzalu su preliminarni.

2/ Veliko povećanje u razdoblju od 1998. do 1999. treba promatrati u svjetlu činjenice da je veliki broj banaka iskazao negativni kapital u 1998.

Isto tako, izmijenjeni su propisi koji se odnose na stopu adekvatnosti kapitala. Podaci za 2001. obuhvaćaju samo poslovne banke.

3/ Kreditni i predujmovi domaćem sektoru bez potraživanja od središnje države i njezinih fondova, u postocima depozita po viđenju, štednih, oročenih i deviznih depozita bez središnje države i njezinih fondova.

5/ Omjer primarne likvidnosti jednak je postotku mjesečnih dnevnih prosjeka slobodnih novčanih sredstava u odnosu na mjesečne dnevne prosjeke depozita koji sačinjavaju osnovicu za izračunavanje obvezne pričuve.

6/ Aktiva koja ne donosi prihode obuhvaća kredite klasificirane u kategorije C-E kao postotak ukupne aktive, a ovdje se to odnosi na ukupnu aktivu poslovnih banaka objavljenu u Tablici D1 *Biltena* HNB-a. Na kraju 2001. aktiva koja ne donosi prihode dosegla je 7,8 posto klasificirane aktive.

7/ Osim posebnih pričuva, banke su dužne izdvajati opće pričuve u iznosu od najmanje 1 posto njihove aktive u kategoriji A. Ukupna aktiva ovdje označava aktivu poslovnih banaka objavljenu u Tablici D1 *Biltena* HNB-a.

8/ Neto otvorena devizna pozicija smanjena je 1. prosinca 2000. sa 30 na 25 posto kapitala, a od 1. rujna 2001. na 20 posto kapitala, kad su ujedno ukinuta i određena prethodno dozvoljena odstupanja.

9/ Ponderirani prosjeci mjesečnih kamatnih stopa. Promjena ročne strukture može zbog toga utjecati na razliku između aktivnih i pasivnih kamatnih stopa.

10/ Nominalni BDP sveden je na godišnju razinu množenjem tromjesečnog BDP-a sa četiri.

Hrvatska: Osnovni ekonomski indikatori, 1995-2003.

	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002. proj.	2003. proj.
Realni sektor (promjena u postocima)									
Realni BDP	6,8	6,0	6,6	2,5	-0,4	3,7	4,1	3,5	4,0
Stopa nezaposlenosti (prosječna; postotak radne snage) 1/	...	10,0	9,9	11,4	13,6	16,1	15,8	14,5	13,0
Cijene na malo (na kraju razdoblja)	3,7	3,4	3,8	5,4	4,4	7,4	2,6	3,0	3,5
Bruto nacionalna štednja (postotak BDP-a)	9,9	16,1	16,0	17,0	19,3	21,8	22,5	24,4	25,2
Bruto domaće investicije (postotak BDP-a)	17,6	21,6	27,6	24,0	26,2	24,0	25,6	27,2	28,7
Javne financije (postotak BDP-a)									
Višak/manjak proračuna opće države (na obrač. načelu)	...	...	...	...	-8,2	-6,3	-6,6	-6,6	-5,7
Dug opće države (na kraju razdoblja) 2/	19,3	29,2	31,9	38,8	49,7	51,2	52,4	53,8	54,5
Novac i krediti (na kraju razdoblja; promjena u postocima)									
Ukupna likvidna sredstva	40,4	49,1	37,6	13,0	-1,2	28,9	45,2	8,1	14,6
Kreditni proračunu konsolidirane opće države	...	...	...	...	...	33,6	6,7	-4,2	12,8
Ostali krediti	...	...	...	...	...	3,7	25,9	11,5	14,4
Kamatne stope (na kraju razdoblja; postotak)									
Prosječna pasivna kamatna stopa	6,1	4,2	4,4	4,1	4,3	3,4	2,8	2,0 ^{4/}	.....
Prosječna aktivna kamatna stopa	22,3	18,5	14,1	16,1	13,5	10,5	9,5	13,8 ^{4/}	.....
Platna bilanca (postotak BDP-a)									
Vanjskotrgovinska bilanca	-17,3	-18,2	-25,8	-19,2	-16,4	-16,8	-19,8	-19,7	-19,6
Tekući račun platne bilance	-7,7	-5,5	-11,6	-7,1	-6,9	-2,3	-3,1	-2,8	-3,5
Inozemni dug (na kraju razdoblja)	20,8	23,2	31,9	40,3	44,5	53,1	51,9	49,3	47,4
Bruto međunarodne pričuve (u mil. USD; na kraju razdoblja)	1.895	2.314	2.539	2.816	3.025	3.525	4.704	5.445	6.113
Međunarodne pričuve (u mjesecima uvoza robe i usluga)	2,4	2,8	2,7	3,2	3,7	4,4	5,3	5,8	6,1
Kratkoročni dug (kao postotak bruto raspolož. međ. pričuva) 3/	31,6	40,7	45,6	75,1	83,5	75,2	60,4	63,1	33,3
Tečaj									
Tečajni sustav	U kategoriji ostalih upravljanih fluktuirajućih tečajev								
Tečaj kune prema američkom dolaru (30. lipnja 2002.)	7,3597								
Nominalni efektivni tečaj (1995.=100; prosjek razdoblja)	100,0	100,4	101,1	100,3	94,8	94,6	98,1	99,1 ^{5/}	.....
Realni efektivni tečaj (1995.=100; prosjek razdoblja)	100,0	99,2	99,5	101,0	97,1	98,9	103,1	103,6 ^{5/}	.....

Izvori: Hrvatske vlasti, Sustav informacija MMF-a i procjene MMF-a

1/ Anketa o radnoj snazi (utemeljena na standardima ILO-a).

2/ Obuhvaća dospjele neplaćene obveze i dug za koji jamči RH.

3/ Na osnovi preostalog dospjjeća.

4/ Ožujak. Promjena u metodologiji dovela je do loma u seriji podataka u siječnju 2002.

5/ Travanj.

HRVATSKA: ODNOSI S MEĐUNARODNIM MONETARNIM FONDOM
(dana: 31. svibnja 2002.)

I. Status članice: postala članicom 14. prosinca 1992. godine; članak VIII. Statuta MMF-a

II. Račun općih sredstava:	<u>SPV; milijuni</u>	<u>% kvote</u>
Kvota	365,10	100,0
Sredstva na računu Fonda	448,88	122,95
Rezervna pozicija u Fondu	0,16	0,04

III. Sektor SPV-a:	<u>SPV; milijuni</u>	<u>% alokacije</u>
Neto kumulativna alokacija	44,21	100,0
Sredstva u posjedu	71,22	161,12

IV. Dugovanja po aranžmanima:	<u>SPV; milijuni</u>	<u>% kvote</u>
Prošireni aranžmani	23,98	6,57
Olakšica za sustavnu transformaciju gospodarstva	59,95	16,42

V. Financijski aranžmani:

<u>Vrsta</u>	<u>Odobreni</u>	<u>Ističu</u>	<u>Odobreni iznos</u> <u>(SPV; milijuni)</u>	<u>Iskorišteni iznos</u> <u>(SPV; milijuni)</u>
<i>Stand-by</i>	19.3.2001.	18.5.2002.	200,00	0,00
<i>EFF</i>	12.3.1997.	11.3.2000.	353,16	28,78
<i>Stand-by</i>	14.10.1994.	13.4.1996.	65,40	13,08

VI. Projekcija obveza prema Fondu (SPV; milijuni; utemeljeno na postojećem korištenju sredstava i sadašnjem posjedu SPV-a):

<u>Dospjele neplaćene obveze</u>	<u>Predstojeće obveze</u>					
	<u>28.2.2002.</u>	<u>2002.</u>	<u>2003.</u>	<u>2004.</u>	<u>2005.</u>	<u>2006.</u>
Glavnica	--	13,30	26,60	26,60	10,20	4,80
Pristojbe/kamata	--	<u>1,30</u>	<u>1,90</u>	<u>1,10</u>	<u>0,40</u>	<u>0,20</u>
Ukupno	--	14,60	28,50	27,70	10,60	5,00

VII. Ocjena zaštite:

Prema MMF-ovoj politici ocjenjivanja zaštite, na Hrvatsku narodnu banku (HNB) primjenjuje se cjelokupno ocjenjivanje zaštite u svezi sa *stand-by* aranžmanom, koji je odobren 19. ožujka 2001., a istekao 18. svibnja 2002. Ocjena zaštite HNB-a je provedena, a izvješće je 23. travnja 2002. poslano rukovodstvu HNB-a radi komentara. Ocjena zaštite bit će dovršena čim dobijemo odgovor HNB-a, što bi trebalo biti prije dolaska misije koja će se baviti pitanjem korištenja sredstava MMF-a (engl. *UFR mission = use of fund resources*), a koja je po sadašnjem rasporedu zakazana za listopad 2002. Izvješće o ocjeni zaštite sadrži nekoliko preporuka čija će provedba biti dio rasprava u svezi s programom.

VIII. Tečajni režim

U prosincu 1991. godine Hrvatska je napustila zonu jugoslavenskog dinara i proglasila hrvatski dinar jedinim zakonitim sredstvom plaćanja. Hrvatski dinar zamijenila je hrvatska kuna 30. svibnja 1994. Tečaj kune određuje se na temelju ponude i potražnje na međubankovnom tržištu, uz povremene intervencije Hrvatske narodne banke. Stoga je politika tečaja kune, koju vodi mjerodavna institucija, klasificirana kao *managed floating with no pre-announced path for the exchange rate* (pripada kategoriji upravljanih fluktuirajućih tečajeva bez unaprijed zacrtanog smjera kretanja tečaja). Hrvatska narodna banka transakcije obavlja samo u eurima, američkim dolarima i specijalnim pravima vučenja. Službeni tečaj kune prema američkom dolaru iznosio je 30. lipnja 2002. 7,3597 kuna za jedan dolar (srednji tečaj).

IX. Devizna ograničenja

Hrvatska je prihvatila obveze prema članku VIII. Statuta MMF-a i njezin devizni sustav nema nikakvih ograničenja u vezi s plaćanjima i transferima za tekuće međunarodne transakcije, osim u odnosu na preostali iznos deviznih depozita zamrznutih 1991., a koji može obuhvaćati primitke od tekućih međunarodnih transakcija.

X. Konzultacije u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a i korištenje sredstava MMF-a u proteklom razdoblju

Konzultacije s Hrvatskom obavljaju se ciklički svakih 12 mjeseci. Posljednje **konzultacije u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a** završene su 19. ožujka 2001. (Izvješće EBS/01/27 i Izvješće MS/01/80; oba su izvješća objavljena). Izvršni direktori pozdravili su napredak nove vlade u preuzimanju kontrole nad javnim financijama i njeno usvajanje sveobuhvatnog gospodarskog programa za razdoblje 2001-2003.

Izvršni direktori odobrili su 19. ožujka 2001. **stand-by aranžman** u protuvrijednosti od 200 milijuna SPV-a (55 posto kvote) na razdoblje od 14 mjeseci. Direktori su se složili da taj program, usmjeren na smanjenje proračunskog deficita i poreza, disciplinu plaća i strukturne reforme u kontekstu stabilnog tečaja, nudi najbolje izgleda za postizanje održivog gospodarskog rasta i eksterne opstojnosti, uz istovremeno povećanje zaposlenosti i rast životnog standarda u srednjoročnom razdoblju.

Trogodišnji **prošireni aranžman** u protuvrijednosti od 353,16 milijuna SPV-a (135 posto kvote) odobren je 12. ožujka 1997., kada je obavljeno i prvo povlačenje od 28,78 milijuna SPV-a. Prvo preispitivanje uspješnosti provedbe programa dovršeno je s određenim vremenskim pomakom, i to 10. listopada 1997., no hrvatske su vlasti odlučile da ne povuku sredstva koja su im tada stavljena na raspolaganje. Razgovori o programu za drugu i treću godinu aranžmana nisu obavljani, te je aranžman istekao 11. ožujka 2000., bez daljnjih povlačenja sredstava.

Tijekom razgovora u svibnju 1999. godine nije postignut sporazum o *stand-by aranžmanu*, koji je trebao olakšati financiranje manjka u platnoj bilanci, očekivanog zbog utjecaja krize na Kosovu. Osnovna područja neslaganja bila su politika plaća (predstavnici MMF-a zatražili su od hrvatskih vlasti da odustanu od prethodno dogovorenog povećanja plaća državnih službenika) i politika privatizacije (predstavnici MMF-a predložili su prodaju većeg dijela državnih poduzeća kako bi se financirao fiskalni trošak rješavanja bankovne krize).

XI. Sudjelovanje u FSAP-u

Hrvatska je pristala na sudjelovanje u Programu procjene financijskog sektora (engl. *Financial Sector Assessment Program*, FSAP). Prvi posjet misije FSAP-a bio je u travnju 2001., a drugi u rujnu 2001. Očekuje se skoro izdavanje izvješća misije FSAP-a, a izvješće o Procjeni stabilnosti financijskog sektora (engl. *Financial Sector Stability Assessment*, FSSA) bilo je pripremljeno za Konzultacije u vezi s člankom IV. Statuta MMF-a provedene u 2002.

XII. Tehnička pomoć od 1992. do 2002. godine

Sektor MMF-a	Boravak u Hrvatskoj	Područje
FAD (Sektor za fiskalna pitanja)	studeni 1992.	Porezna politika i uprava
	svibanj 1993.	PDV i porezna uprava
	studeni 1993.	Upravljanje proračunskim rashodima
	ožujak 1994.	Osnivanje Državne riznice
	kolovoz 1994.	Priprema proračuna
	studeni 1994.	Osnivanje Državne riznice
	ožujak 1995.	Upravljanje Državnom riznicom - seminar
	kolovoz 1995.	Uvođenje Državne riznice
	studeni-prosinac 1995.	Uvođenje Državne riznice
	lipanj-srpanj 1997.	Učinak PDV-a
travanj 2000.	Uvođenje jedinstvenog računa Državne riznice	
svibanj 2000.	Porezna politika	
rujan 2001.	Decentralizacija proračuna	
ožujak 2002.	Računovodstvo i proračunska klasifikacija	
STA (Sektor za statistiku)	prosinac 1992.	Nekoliko područja
	listopad 1993.	Monetarna statistika
	studeni 1993.	Statistika javnih financija
	travanj 1994.	Monetarna i bankovna statistika
	srpanj 1994.	Nacionalni računi
	studeni 1994.	Platna bilanca
siječanj 1995.	Monetarna i bankovna statistika (zajedno s misijom EU ¹)	

¹ *European I Department* (Sektor za Europu I)

DODATAK II.

	veljača 1996.	Platna bilanca
	rujan 1996.	Nacionalni računi
	siječanj 1998.	Platna bilanca
	siječanj 1998.	Standardi izvješćivanja
	veljača 1998.	Tromjesečni nacionalni računi
	rujan 1998.	Tromjesečni nacionalni računi
	studen 1998.	Tromjesečni nacionalni računi
	siječanj 1999.	Tromjesečni nacionalni računi
	veljača 1999.	Platna bilanca
	lipanj 1999.	Tromjesečni nacionalni računi
	srpanj 1999.	Indeks cijena pri proizvođačima
	ožujak 2000.	Tromjesečni nacionalni računi
	rujan 2000.	Platna bilanca
	listopad 2000.	Tromjesečni nacionalni računi
	travanj 2001.	Monetarna statistika
	ožujak 2002.	Računovodstvo i proračunska klasifikacija
MAE (Sektor za monetarna i devizna pitanja)	prosinac 1992.	Nadzor nad bankama
	listopad 1993.	Instrumenti monetarne politike; devizno tržište
	siječanj 1994.	Monetarne operacije i nadzor nad bankama; devizno tržište
	svibanj 1994.	Platni sustav, monetarne operacije, devizne operacije, nadzor nad bankama i računovodstvo
	kolovoz 1994.-kolovoz 1995.	Monetarne operacije (9 posjeta stručnjaka)
	listopad 1994.	Analiza monetarnih operacija
	prosinac 1994.	Platni sustav
	siječanj-veljača 1995.	Monetarne operacije, organizacija i menadžment, upravljanje međunarodnim pričuvama
	veljača-prosinac 1995.	Platni sustav (4 posjeta stručnjaka)
	kolovoz 1995.-travanj 1996.	Monetarne operacije (5 posjeta stručnjaka)
	rujan 1995.	Upravljanje deviznim operacijama
	studen 1995.	Devizne operacije, javni dug, monetarna politika
	rujan 1996.	Međubankovno tržište i tržište državnih vrijednosnica, interna kontrola, upravljanje međunarodnim pričuvama
	listopad 1996.	Upravljanje deviznim operacijama
studen 1996.	Platni sustav	
ožujak 1997.	Upravljanje deviznim operacijama (posjet stručnjaka)	
travanj 1997.	Pitanja vezana uz Zakon o	

DODATAK II.

		bankama (posjet misije sa stručnjacima iz Pravnog sektora)
	travanj 1997.-veljača 1998.	Računovodstvo (6 posjeta stručnjaka)
	srpanj 1997.	Strategija bankovnog sektora (posjet misije)
	rujan 1997.	Strategija bankovnog sektora i pitanja vezana uz Zakon o bankama
	rujan-studeni 1997.	Informatička tehnologija (2 posjeta stručnjaka)
	ožujak 1998.-ožujak 1999.	Računovodstvo (stalni savjetnik)
	travanj 1998.-kolovoz 1999.	Nadzor nad bankama (stalni savjetnik)
	travanj-lipanj 1998.	Upravljanje deviznim operacijama (2 posjeta stručnjaka)
	svibanj 1998.	Pitanja vezana uz Zakon o bankama (2 posjeta misije)
	kolovoz 1998.	Solidnost banaka i pitanja vezana uz Zakon o bankama
	studeni 1998.	Nadzor nad bankama (s misijom Svjetske banke)
	ožujak-prosinac 1999.	Nadzor nad bankama (stalni savjetnik)
	travanj 1999.	Devizne operacije i međunarodne pričuve (2 posjeta stručnjaka)
	studeni 1999.	Računovodstvo
	svibanj-lipanj 2000.	Koordinacija HNB-a i Ministarstva financija, Zakon o HNB-u, Zakon o bankama i tržište novca i vrijednosnica
	ožujak-travanj 2001. prosinac 2001.	Računovodstvo središnje banke Instrumenti monetarne politike
INS (Institut MMF-a)	1993.-1997.	Upravljanje fiskalnom politikom (7 sudionika seminara)
	1993.-1999.	Monetarna i bankovna statistika (6)
	1994.	Osnove ekonomije (1)
	1994.	Upravljanje poreznom politikom (1)
	1994.-1995.	Politika javnih rashoda i upravljanje javnim rashodima (2)
	1994.-1996.	Statistika javnih financija (5)
	1994.-1996.	Politike vezane uz ekonomske odnose s inozemstvom (3)

DODATAK II.

1994.-1997.	Opsežan kolegij o primijenjenoj tržišnoj ekonomiji (7)
1994.-1998.	Računovodstvo središnjih banaka (5)
1994.-1999.	Devizne politike i operacije (5)
1995.	Javne financije (1)
1995.	Porezna politika u gospodarstvima u tranziciji (1)
1995.	Porez na dodanu vrijednost (1)
1995.-1997.	Instrumenti financijskih tržišta (2)
1995.-1997.	Politika financijskog programiranja (2)
1995.-1998.	Nadzor nad bankama (2)
1995.-1998.	Tehnike financijske analize i programiranja (2)
1995.-1999.	Platna bilanca (3)
1995.-1999.	Makroekonomska analiza i politika (9)
1995.-1999.	Javni rashodi i upravljanje Državnom riznicom (7)
1996.	Financijske transakcije za pravnike (1)
1996.-1997.	Porezna uprava i porezna reforma (2)
1997.	Platni sustav (1)
1997.	Solidnost banaka i monetarna politika u svijetu (1)
1997.-1998.	Monetarne operacije (2)
1998.	Aktualna pravna pitanja koja utječu na poslovanje središnjih banaka (1)
1998.	Monetarne i devizne operacije (1)
1998.	Specijalistički kolegij o politici tečaja (1)
1998.	Trgovina i tečajna politika (1)
1999.	Deset godina tranzicije: Dostignuća i izazovi (1)
1999.	Menadžment i praktična pitanja za računovođu središnje banke (1)

XIII. Stalni predstavnik MMF-a

Gosp. Norregard preuzeo je dužnost stalnog predstavnika MMF-a u Hrvatskoj 15. siječnja 2001.

HRVATSKA: ODNOSI S MMF-om I SVJETSKOM BANKOM**I. PARTNERSTVO U STRATEGIJI RAZVOJA HRVATSKE**

1. Hrvatske vlasti su odlučne održati makroekonomsku stabilnost i ostvariti brz i održiv ekonomski rast. U tu svrhu, Vlada je započela reforme za rješavanje nekoliko ključnih gospodarskih problema, uključujući: (i) ublažavanje makroekonomske neravnoteže da bi se osigurala stabilnost dok se provode komplementarne reforme za rješavanje osnovnih strukturnih uzroka fiskalne neravnoteže; (ii) povećanje fleksibilnosti gospodarstva, te (iii) stvaranje poduzetništvu sklonog okružja koje privlači investitore.
2. MMF ima vodeću ulogu u pomaganju Hrvatskoj da održi makroekonomsku stabilnost. 18-mjesečni *stand-by* aranžman istekao je 18. svibnja 2002. Strukturne mjere iz programa pomno su koordinirane sa Svjetskom bankom, a strukturni uvjeti su bili ograničeni na područja sa značajnim makroekonomskim, tipično fiskalnim implikacijama. Vlada je pokazala interes za novi aranžman koji bi podržao makroekonomsku stabilnost uoči parlamentarnih izbora koji se moraju održati do siječnja 2004.
3. Svjetska banka predvodi politički dijalog o strukturnim i institucionalnim reformama u raznim sektorima. Taj plan reforme obuhvaća mjere za: (i) smanjenje razine javne potrošnje i veličine državnog sektora; (ii) restrukturiranje mirovinskog sektora i sektora zdravstva; (iii) unaprjeđenje fleksibilnosti tržišta rada; (iv) jačanje tržišnih institucija i konkurentnosti gospodarstva; i (v) ublažavanje socijalnih troškova reforme i siromaštva restrukturiranjem programa socijalne skrbi. Postignut je napredak u svim tim područjima. Odbor Svjetske banke je u prosincu 2001. odobrio Zajam za strukturnu prilagodbu (engl. *Structural Adjustment Loan* - SAL) u iznosu od 202 milijuna USD. Revizija javne potrošnje (engl. *Public Expenditure and Institutional Review*- PEIR) dovršena je u ožujku 2002. PEIR i SAL bili su ključni elementi Strategije pomoći Hrvatskoj (engl. *Country Assistance Strategy* - CAS) Svjetske banke iz 1999. Na kraju, Svjetska banka trenutačno sastavlja Ekonomski memorandum zemlje (engl. *Country Economic Memorandum* - CEM), nakon što je hrvatska Vlada zatražila njezinu pomoć u nastojanjima vezanim uz priključenje Europskoj uniji (EU).

Suradnja MMF-a i Svjetske banke u specifičnim područjima

4. Zaposlenici MMF-a i Svjetske banke (Banka) blisko surađuju u podržavanju Vladinih strukturnih reformi. U financijskom sektoru, Banka i Fond dijele odgovornost i koordiniraju političke savjete koje daju hrvatskim vlastima. Proveden je zajednički Program procjene financijskog sektora (engl. *Financial Sector Assessment Program* - FSAP). U okviru priprema za mogući novi *stand-by* aranžman, Banka i Fond su provizorno dogovorili detaljnu matricu koja određuje područja u kojima bi svaka od ovih institucija imala glavnu ulogu u pružanju podrške ključnim strukturnim mjerama, uključujući nekoliko područja od zajedničke odgovornosti, kao što su fiskalna transparentnost i proračunske procedure, upravljanje javnim dugom, te reforma platnog sustava.

5. U većini područja strukturne reforme Banka je preuzela glavnu ulogu, iako su ta područja ključni dijelovi šireg ekonomskog programa koji bi mogao biti potpomognut novim *stand-by* aranžmanom.

- ***Upravljanje i kontrola javne potrošnje***

6. Ključni problemi uključuju: (i) osiguranje proširenja nedavno započetih aktivnosti za stvaranje transparentnog procesa za donošenje proračunskih odluka konsolidacijom državnih računa tako da obuhvate sve fiskalne operacije uključujući izvanproračunske fondove i agencije za izgradnju cesta, kao i jedinice lokalne uprave; (ii) unaprjeđenje korisnosti, kvalitete i pravovremenosti informacija na temelju kojih se donose proračunske odluke; (iii) poboljšanje postupka donošenja financijskih odluka uvođenjem eksplicitnog proračunskog okvira za nekoliko godina u zakon o proračunu, te (iv) jačanje fiskalne discipline povećanjem kazni za jedinice koje prekomjerno troše, te uvođenje transparentnih kriterija za izdavanje državnih jamstava.
7. Banka predvodi rasprave o tim reformama u kontekstu SAL-a. Provođenje nekih od tih pitanja sporije je od očekivanja. Na primjer, iako je proračun za 2002. usvojen s novim kontnim planom koji uključuje izvanproračunske fondove i fiskalne aktivnosti Hrvatske banke za obnovu i razvoj, te iako se primjenjuje modificirano računovodstvo temeljeno na obvezama, u skladu s metodologijom Statistike javnih financija (engl. *Government Finance Statistics - GFS*) iz 2001., jedan izvanproračunski fond i nekoliko agencija (Hrvatske ceste, Hrvatske autoceste, Hrvatski fond za privatizaciju i Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka) nisu uključeni u proračun, niti prikazani kao dio konsolidiranog proračuna. Osim toga, osnovana su dva nova fonda (Fond za zapošljavanje i razvoj i Fond za regionalni razvoj) i sve više se povećava fiskalna potrošnja Hrvatskih cesta i Hrvatskih autocesta, izvan proračunskog okvira. Fond za okoliš i Agencija za razvoj malog i srednjeg poduzetništva također će početi djelovati 2003., dok je zakonodavstvo kojem se regulira njihovo osnivanje usvojeno početkom 2002. Što se tiče ostalih pitanja, proračun za 2002. nije predvidio kazne za proračunske jedinice koje prekomjerno troše, niti je utvrdio kriterije ili gornju granicu za državna jamstva, kao što je to predviđeno u SAL-u. Međutim, Vlada sada izrađuje prijedlog novog organskog proračunskog zakona koji bi trebao razriješiti sva pitanja navedena u stavku 6. Zalaganje MMF-a u početnim razgovorima o mogućem novom *stand-by* aranžmanu da takav program mora koristiti opsežnije podatke opće države u svojim kriterijima za ocjenu tromjesečne uspješnosti izvršenja programa, vremenski se podudarilo sa savjetom Svjetske banke nadležnim tijelima.
8. Izravne subvencije u Hrvatskoj, od oko 2,7 posto BDP-a u 2001., odgovaraju onima u ostalim tranzicijskim zemljama. No, ta brojka isključuje skrivene subvencije (carinske olakšice, olakšice u doprinosima za socijalno osiguranje, porezne olakšice, okvirne kredite sa subvencioniranim kamatama, zamjene duga glavnicom po nominalnoj vrijednosti) koje se daju brodogradilištima, poljoprivrednim konglomeratima i ostalim poduzećima u državnom vlasništvu. Izravne i neizravne subvencije zajedno se koriste u svrhu odgode zatvaranja nevitalnih (nezdravih) poduzeća.

9. Međutim, postignut je značajan napredak. Prema SAL programu, Vlada je eliminirala sve neizravne subvencije, te izrađuje prijedlog Zakona o državnoj pomoći koji će propisivati vrstu svih dozvoljenih subvencija u skladu sa smjernicama Svjetske trgovinske organizacije, kao i odrediti tijelo nadležno za nadziranje cjelokupne državne pomoći. Isto tako, krajem 2001., Vlada je izradila nacrt plana aktivnosti za smanjenje subvencija za 2002-2005. Osim toga, Vlada se obvezala sastaviti registar poljoprivrednika kako bi olakšala dodjelu dohodovnih potpora (subvencija). Taj će postupak podržati Svjetska banka pomoću Projekta za pružanje potpore poljoprivrednicima. Iako se čini da se Projekt provodi, izravne subvencije u proračunu za 2002. nisu smanjene kao što je predviđeno planom aktivnosti za smanjenje subvencija. U kontekstu nadzora SAL-a, Banka potiče Vladu da osigura usklađenost subvencija predviđenih u proračunu za 2002. i 2003. s planom aktivnosti.

- ***Reforma mirovinskog sustava i zdravstva***

10. Vladina mirovinska reforma ima cilj smanjiti oslanjanje mirovinskog sustava na proračunske transfere, iako je usmjerena i na opće, dugoročne probleme obuhvata, kupovne moći, jednakosti i prikladnosti. U isto vrijeme, mirovine su imale važnu ulogu u ublažavanju siromaštva ruralnog stanovništva, te kao mreža socijalne sigurnosti za stariju populaciju. Iako je Hrvatska inicirala nacrt opsežne reforme svog mirovinskog sustava krajem 1990-ih, provedba je tekla sporo. Reforme su uključile izmjene i dopune iz 1998. zakona o prvom stupu mirovinskog osiguranja, što je pomoglo u kontroli rashoda, zaštiti minimalnih mirovina, i postupnom povišenju godina starosti potrebnih za odlazak u mirovinu. Nakon toga je 1999. doneseno zakonodavstvo koje daje okvir za obvezno i dobrovoljno financirane mirovine kojima upravljaju privatni mirovinski fondovi.
11. Banka ima glavnu ulogu u pružanju podrške mjerama mirovinske reforme u okviru Projekta investiranja u mirovinskom sustavu, kao i SAL-a. Mirovinski sustav sastavljen od više stupova utemeljen je u siječnju 2002. Provedba je u potpunosti zadovoljavajuća. Međutim, ostaju daljnji izazovi za reformu, uključujući reviziju Zakona o mirovinskom osiguranju koja ima cilj jačanja kratkoročne održivosti prvog mirovinskog stupa: (i) povećanjem aktuarskog umanjenja za prijevremenu mirovinu; (ii) smanjenjem minimalne stope za obračun mirovine; (iii) temeljenjem obračuna mirovine isključivo na plaćenim doprinosima; te (iv) uvođenjem godišnje indeksacije mirovina. Osim toga, završetak zakonskog okvira za osnivanje mirovinskih osiguravajućih društava, izdavanje dozvola dobrovoljnim mirovinskim fondovima, te razvoj sustava dobrovoljnog mirovinskog osiguranja, kao i unaprjeđenje Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima stvorit će osnovu za siguran razvoj drugog i trećeg stupa.
12. Hrvatska troši oko 9 posto svog BDP-a na zdravstvo, što je znatno iznad razine u srednjoeuropskim i istočnoeuropskim državama, gdje iznosi u prosjeku 6-7 posto BDP-a. Ta visoka razina potrošnje u zdravstvu nije održiva. Budući da je opterećen sustavnim, stalnim i značajnim financijskim deficitima proteklih godina, sektoru zdravstva je potreban veliki priljev sredstava da bi opstao i održao tok *inputa* potrebnih kako bi nastavio pružati zdravstvene usluge na razini koju građani očekuju. Ministarstvo zdravstva je razvilo Strategiju reforme zdravstva, a

Sabor ju je prihvatio u 2001. To bi trebala biti osnova za reformu relevantnih zakona, te promjenu orijentacije zdravstvene prakse. Osim toga, Ministarstvo zdravstva je uvelo mjere za smanjenje troškova, poput čvrstih proračunskih ograničenja za bolnice i referentnih cijena lijekova, u nastojanju da se obuzda spiralni rast troškova.

13. Banka podržava opsežan program sektorskih reformi u okviru Projekta reforme zdravstva i programa ekonomskog i sektorskog rada. Nekoliko mjera strukturnih reformi, uključujući korištenje mjesta alternativne njege, različitih modela primarne njege, te poboljšane prakse upravljanja bolnicama, pokusno se provode u Koprivnici uz podršku Svjetske banke. Plan kojeg podržava SAL u sektoru uključuje: smanjenje trajanja bolovanja; reviziju plana participacija za lijekove i odabrane usluge; smanjenje oslobođenja od participacije; i prihvaćanje metodologije za određivanje prioriteta u pružanju zdravstvenih usluga i kupovini *inputa*. Osim toga, formirat će se centralizirani sustav redovitog mjesečnog izvješćivanja zdravstvenih institucija putem Državne riznice, koji će razdvojiti troškove osnovnog od troškova dopunskog paketa zdravstvenih usluga. Na kraju, prijedlog Zakona o plaćanju obveznih doprinosa dostavljen je Saboru u lipnju. Zakon će nadopuniti prethodno spomenute mjere: povećanjem minimalne osnovice za doprinose; unifikacijom, pojednostavljenjem i proširenjem osnovice za doprinose; utvrđivanjem gornje granice doprinosa; te unaprjeđenjem odgovornosti za provedbu.

- ***Unaprjeđenje fleksibilnosti tržišta rada***

14. Kao dio programa reformi koje podržava SAL, Sabor je u ožujku 2002. prihvatio novi Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti. Zakon dozvoljava poslovanje privatnih agencija za zapošljavanje, te za pet godina povećava duljinu staža potrebnog za dobivanje novčane naknade za nezaposlene osobe sve do ponovnog zaposlenja na 35 za muškarce, odnosno 30 godina za žene. To će se povećanje provoditi postupno tijekom pet godina, povećanjem potrebnog staža za 6 mjeseci svakih pola godine.
15. Vlada vodi razgovore u okviru tripartitne radne grupe o uvođenju promjena u Zakon o radu. Predložene promjene su u skladu s onima dogovorenim u okviru SAL-a. Njihova je svrha poboljšanje fleksibilnosti tržišta rada smanjenjem troškova otkaza da bi se potaknulo zapošljavanje i otvaranje novih radnih mjesta. Najvažnije predložene promjene obuhvaćaju: (a) ublažavanje ograničenja za korištenje ugovora o radu na određeno vrijeme sa 2 na 5 godina, (b) ublažavanje opravdanih uvjeta za otkaz, (c) izuzimanje malih poduzeća (koja zapošljavaju do 20 zaposlenika) iz regulative koja se odnosi na otkaze, (d) skraćenje otkaznog roka sa 6 na maksimalno 3 mjeseca, (e) smanjenje iznosa otpremnine od polovine na jednu trećinu mjesečne plaće i utvrđivanje maksimuma od 6 plaća, te (f) ublažavanje definicije masovnog otpuštanja.
16. Snažno protivljenje sindikata je usporilo dogovor tripartitne radne grupe o prijedlogu Zakona o radu. Iako je u početku bilo predviđeno da će Sabor prihvatiti prijedlog zakona sredinom 2002., Vlada je nedavno najavila da prijedlog zakona neće biti dostavljen u Sabor prije listopada 2002. Istraživanje javnog mišljenja

pokazuje da predložene promjene imaju slabu podršku javnosti, a poslodavci nisu preuzeli aktivnu ulogu u tripartitnim raspravama.

- ***Jačanje tržišnih institucija i konkurentnosti gospodarstva***

17. Uspješnost Hrvatske što se tiče restrukturiranja poduzeća, privatizacije, novog poslovnog okruženja, privlačenja izravnih stranih ulaganja, te sveukupnog stvaranja okruženja pogodnog za razvoj međunarodno konkurentnog privatnog sektora zaostaje u usporedbi sa srednjoeuropskim i istočnoeuropskim državama koje su kandidati za priključenje EU. Značajan aspekt tog nedostatka napretka odražava se u relativnom nedostatku čvršćih proračunskih ograničenja za poduzeća uključena u proračun. U kontekstu reformi koje podržava SAL, Vlada je prihvatila da su te aktivnosti neophodne kako bi pomogle smanjiti poremećaje koji prijete zbog neplaćanja, trampe i subvencija - posebice što se tiče javnih poduzeća. Čvršća proračunska ograničenja pomažu u poticanju restrukturiranja, slobodnih resursa "zarobljenih" u nezdravim poduzećima koje je moguće realocirati u produktivnije svrhe, te stvaranju ekonomskog prostora za ulazak novih poduzeća. U tom pogledu, hrvatske vlasti su uočile da presudnu ulogu ima ubrzana reforma ključnih javnih poduzeća što se tiče eliminiranja dospjelih neplaćenih obveza, izvršavanja plaćanja i zahtijevanja prodaje za gotovinu i na vrijeme, te povećanja financijske transparentnosti, što bi pomoglo utvrditi put za daljnje restrukturiranje poduzeća u cijelom gospodarstvu.
18. Svjetska banka prati eliminacije dospjelih neplaćenih obveza i trampa javnih poduzeća kao dio SAL-a. Unatoč značajnom smanjenju dospjelih neplaćenih obveza na kraju 2001., još nisu eliminirana dospjela neplaćena potraživanja i obveze. Vlada udvostručuje svoje napore u tom području, a Svjetska banka će nastaviti pomno pratiti situaciju.
19. Osim čvršćih proračunskih ograničenja za javna poduzeća, vlada planira pokrenuti opsežan program privatizacije koji obuhvaća prodavanje državnih udjela u bankama (Croatia banka, Privredna banka i Hrvatska poštanska banka), Croatia osiguranju, Hrvatskom telekomu, portfelju kojeg ima Hrvatski fond za privatizaciju (turizam, brodogradnja, agroindustrijski kompleksi) i energetskim poduzećima (INA, HEP i JANAF).
20. Financijski sektor se nalazi u završnim fazama privatizacije i restrukturiranja. Svjetska banka je pružila pomoć Vladi, osim u okviru FSAP-a, putem Ugovora o zajmu za prilagodbu financijskog sektora i poduzeća (engl. *Enterprise and Financial Sector Adjustment Loan* - EFSAL), Zajma za tehničku pomoć I. (*Technical Assistance Loan* - TAL I.), i TAL II. Više od 90% bankovnog sektora je privatizirano. Iako je Vlada u završnoj fazi prodaje preostalog manjinskog udjela u Privrednoj banci, napredak u privatizaciji dvije preostale banke u državnom vlasništvu je spor. Privatizacija Croatia osiguranja počet će krajem 2002. Svjetska banka ima isto tako vodeću ulogu u pomoći Vladi pri restrukturiranju energetskog sektora, te jačanju regulatornog i zakonskog okvira kroz zajmove EFSAL i TAL II. Napredak, iako sporiji nego što je predviđeno, postignut je u svim tim područjima. INA i JANAF će vjerojatno biti privatizirani krajem 2002., a privatizacija HEP-a priprema se za 2003.

21. Iako je suvremeni stečajni zakon usvojen 1996., a izmjene i dopune su prihvaćene 2000., stečajni sustav u Hrvatskoj ne funkcionira na zadovoljavajući način. Razlozi za to su uglavnom neadekvatni institucionalni kapaciteti sustava trgovačkih sudova za provođenje stečajnih postupaka na brz i učinkovit način, te nemogućnost aktiviranja ugovora o instrumentima osiguranja. Reforme moraju biti usmjerene na: zastarjelo upravljanje sudovima i parnicama; neiskustvo sudaca na trgovačkim sudovima, povjerenika i stečajnih upravitelja u suvremenom stečajnom režimu; nedovoljno poznavanje svojih prava od strane vjerovnika; neadekvatno povjerenje poduzeća u stečajni postupak; te nedostatak povjerenja javnosti u učinkovitost cjelokupnog sudstva.
22. Svjetska banka trenutačno pruža tehničku pomoć Vladi (u suradnji s USAID-om) u tom području u okviru Projekta za poboljšanje sudske i stečajne administracije, osim praćenja reformi u kontekstu SAL-a. Vlada sastavlja odredbe za unaprjeđenje zakonskog i institucionalnog okvira za stečajni režim u Hrvatskoj, uključujući zakon o izdavanju ovlaštenja stečajnim upraviteljima (povjerenicima), te izmjene i dopune stečajnog zakona i zakona o sudskom registru.
23. Izvješće o poštivanju standarda i kodeksa (engl. *Report on the Observance of Standards and Codes - ROSC*) u području računovodstva i revizije koje je Banka pripremila 2002., temelji se na potpomognutoj samostalnoj procjeni računovodstvenih i revizijskih standarda i prakse u Hrvatskoj koju provodi Nacionalni glavni odbor koji se sastoji od predstavnika Vlade i privatnog sektora. Samostalna procjena je posebno usmjerena na dobre strane i slabosti institucionalnih aranžmana potrebnih za poštivanje Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih revizijskih standarda. Zakon o računovodstvu je izmijenjen i dopunjen 1992. kako bi imao pristup usmjereniji prema investitoru. Zakon je regulirao značajan zahtjev da sva poduzeća moraju sastavljati financijska izvješća prema Međunarodnim računovodstvenim standardima. Zakon o reviziji propisuje da reviziju treba obavljati ovlašteni revizor koji je dobio dozvolu za rad od Ministarstva financija, te u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima. Hrvatska stoga nema problem "jaza u odnosu na standarde". Međutim, javljaju se značajne varijacije u stupnju usklađenosti s Međunarodnim računovodstvenim standardima i Međunarodnim revizijskim standardima, te ne postoji tijelo za provođenje ili praćenje usklađenosti.
24. Nacionalni glavni odbor prihvatio je Plan aktivnosti države koji se usklađen s pitanjima koja se javljaju u izvješću ROSC. Plan obuhvaća veću usklađenost hrvatskih zakona s Direktivama EU, bolje praćenje usklađenosti s Međunarodnim računovodstvenim standardima i Međunarodnim revizijskim standardima, jačanje regulative i nadzora revizora, efikasnije i učinkovitije zahtjeve za dokumentiranje i unaprjeđenje pristupa javnosti korporativnim financijskim podacima.
25. Uvjeti u Hrvatskoj za ulazak novih poduzeća, uključujući dinamičan sektor malih i srednjih poduzeća, nisu povoljni. Kao i ostale tranzicijske zemlje, Hrvatska je od bivšeg sustava naslijedila pretežito velika poduzeća i poslovnu kulturu koja naglašava ekonomiju razmjera, masovnu proizvodnju, vertikalnu integraciju i samodostatnost (proizvodnju unutar poduzeća umjesto ugovora o

kooperaciji/eksternaliziranja). Mala i srednja poduzeća osiguravaju razvijanje konkurentnosti, povećanje zaposlenosti, povećanje izvoza i uvođenje novih tehnologija. Pojava i razvoj malih i srednjih poduzeća otežana je, između ostalog, zbog: poteškoća i složenosti u izdavanju odobrenja za rad i registriranja (kako je utvrđeno u studiji Agencije za savjetovanje o inozemnim ulaganjima (engl. *Foreign Investment Advisory Service* - FIAS) o administrativnim preprekama za ulaganje), ostalih prepreka za ulaganje (neučinkovite zemljišne knjige i katastar, dugotrajan postupak dobivanja vize i radnih dozvola), te nedostatka dobro koordinirane i formulirane politike u Hrvatskoj koja bi podržala mala i srednja poduzeća.

26. Vlada se obvezala provesti Plan aktivnosti koji unaprjeđuje izravna strana ulaganja u Hrvatskoj i režim domaće investicijske politike usklađivanjem okvira fiskalne, regulatorne i zakonske politike s najboljom međunarodnom praksom. Vlada i Svjetska banka će tromjesečno nadzirati Plan aktivnosti kao sastavni dio SAL-a. Osim toga, da bi se olakšalo financiranje najmanjih poduzeća, utvrdit će se zakonski i regulatorni okvir koji bi olakšao odobravanje "mikro" kredita od strane nevladinih organizacija, prema programu kojeg podržava SAL.

- ***Jačanje socijalne zaštite***

27. U Hrvatskoj postoji široki sustav socijalnih transfera usmjerenih na grupe kojima je potrebna socijalna pomoć. Međutim, unatoč relativno visokoj razini potrošnje, sustav ne uspijeva pružiti adekvatnu zaštitu najosjetljivijim članovima društva. Značajni resursi alocirani su na programe koji nisu eksplicitno usmjereni na siromašne. Nekoliko programa koji su dobro usmjereni ne dobivaju dovoljno sredstava. Osim Procjene siromaštva koju je provela Svjetska banka 1999., postoji malo podataka o ciljanoj efikasnosti programa socijalne pomoći. U sustavu se javlja mnogostrukost potpora, što dodatno značajno povećava administrativne troškove i složenost cjelokupnog sustava. Uslijed toga, pristupanje sveukupnom cilju ublažavanja siromaštva je neučinkovito.
28. Program reforme u okviru SAL-a sadrži četiri ključna cilja: (i) osiguranje koordiniranijeg pristupa potporama i promjena u politici socijalnih potpora; (ii) realokacija resursa na programe koji su dobro usmjereni; (iii) osiguranje pružanja socijalnih usluga koje su više orijentirane na zajednicu uzimajući u obzir troškove i kvalitetu; te (iv) poboljšanje informacijske baze prema kojoj se prati smanjenje siromaštva i učinak promjena u politici.
29. Vlada je izradila prijedlog nacionalne strategije za borbu protiv siromaštva koja će biti poslana u Sabor kasnije u 2002. U dokumentu se navodi koordinirana strategija Vladinih agencija za smanjenje siromaštva. U listopadu 2001., Vlada je poduzela mjere za racionalizaciju potpora harmoniziranjem poreznih olakšica branitelja i invalida domovinskog rata s ostatkom stanovništva, kao i olakšica povlaštenih umirovljenika. U isto vrijeme, Sabor je prihvatio novi zakon o dječjem doplatku koji je unaprijedio učinkovitost ciljanja dječjih doplata. Vlada je već poduzela mjere za poboljšanje dostupnosti pouzdanih i nacionalno reprezentativnih podataka iz ankete kućanstava, pomoću proširenja ankete o proračunu kućanstava koja bi obuhvatila čitavu državu. Nedavno dobiveni podaci iz nacionalnog popisa stanovništva (provedenog u travnju 2001.) upotrijebit će se

DODATAK III.

za ažuriranje strukture uzorka i stvaranje pouzdane osnove za analizu podataka relevantnih za socijalnu politiku.

Strategija Grupe Svjetske banke i poslovi odobravanja zajmova

30. Odbor Svjetske banke raspravljao je o CAS-u za Hrvatsku u lipnju 1999., a o izvješću o napretku CAS-a u rujnu 2001. U izvješću o napretku utvrđeno je da je reforma politike u Hrvatskoj, iako sporija nego što je to predviđeno u CAS-u, bila dovoljna da svrsta Hrvatsku u scenarij "baznog slučaja" vezan uz odobravanje zajmova. Razlozi za "bazni slučaj" obuhvaćaju fiskalno zdrav proračun u 2000. i 2001., potpune isplate prema planu osiguranja štednih uloga, privatizaciju tri banke, stečajne postupke pokrenute protiv šest insolventnih banaka, početak privatizacije najvećeg državnog osigurateljskog poduzeća, donošenje regulatornog okvira za telekomunikacije i dolazak strateških investitora u Hrvatski telekom (HT), početak rekonstruiranja/privatizacije INA-e, te održavanje zadovoljavajuće uspješnosti 90% portfelja Banke.
31. Sveukupni ciljevi CAS-a su: (i) podrška održivoj fiskalnoj politici, uz unaprjeđenje učinkovitosti javne potrošnje; (ii) održavanje fiskalne stabilnosti i kontinuiranih reformi financijskog sektora; (iii) smanjenje državnog sektora; te (iv) poboljšanje upravljanja.
32. Svjetska banka trenutačno u Hrvatskoj podupire jedanaest projekata (10 investicijskih zajmova i 1 zajam za prilagodbu) u ukupnoj vrijednosti 524,1 mil. USD: Projekt za pružanje potpore poljoprivrednicima (17 mil. USD) počeo se ostvarivati u srpnju 1996., Projekt pošumljivanja i zaštite šuma u priobalju (42 mil. USD) započeo je u srpnju 1997., Projekt za oporavak investicija (30 mil. USD) u ožujku 1998., Projekt obnove istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema (40,6 mil. USD) počeo se ostvarivati u siječnju 1999. Projekt unaprjeđivanja lokalne infrastrukture (36,3 mil. USD) odobren je u lipnju 1998., Projekt modernizacije i restrukturiranja željeznica (101 mil. USD) u siječnju 1999., Zajam za tehničku pomoć II. (7,3 mil. USD) u travnju 1999., a Projekt reforme zdravstva (29 mil. USD) u listopadu 1999. Projekt unaprjeđivanja trgovine i transporta u jugoistočnoj Europi (13,9 mil. USD) počeo se ostvarivati u svibnju 2001. Projekt za poboljšanje sudske i stečajne administracije (5 mil. USD) započeo je u siječnju 2002., a SAL (202 mil. USD) u veljači 2002., isplatom prve tranše u iznosu od 102 mil. USD u istom mjesecu. Donacija Globalnog fonda za okoliš (engl. *Global Environment Facility* - GEF) od 5 mil. USD za Projekt očuvanja krškog ekosustava potpisana je 19. lipnja 2002.
33. U pripremi su sljedeći projekti: Projekt investiranja u mirovinskom sustavu (27,3 mil. USD), Projekt za unaprjeđenje zemljišnih knjiga i katastra (24,2 mil. USD), Projekt za lokalnu toplinsku mrežu (približno 30 mil. USD), Projekt kontrole zagađenja u priobalnim gradovima (oko 100 mil. USD), Projekt Luke Rijeka (oko 150 mil. USD), te Projekt socijalne zaštite (približno 36 mil. USD). Razmatra se također Projekt za socijalni i gospodarski oporavak.
34. U svibnju 2002., Međunarodna financijska korporacija (engl. *International Financial Corporation* - IFC) imala je 7 projekata u svom portfelju u ukupnom iznosu od 114,9 mil. USD (82,3 mil. USD za svoj račun), te je odobrila predstojeće ulaganje u tri druga projekta u ukupnom iznosu od 28,7 mil. USD. Projekti obuhvaćaju: (1) vlasnički udio u TS banci (Cassa di Risparmio di Trieste - Banca d.d.) u vrijednosti od 2,5 mil. USD; (2) zajam u iznosu od 2,2 mil. USD

manjoj regionalnoj banci sa sjedištem u Splitu, za financiranje malih i srednjih poduzeća; (3) ulaganje u dionički kapital od 6,0 mil. USD i kreditno ulaganje od 15,4 mil. USD u tvornicu papira, namijenjeno obnovi i modernizaciji tvornice; (4) ulaganje od 5,0 mil. USD u dionički kapital fonda rizičnog kapitala; (5) zajam u iznosu od 12,2 mil. USD regionalnoj banci namijenjen osiguranju kreditne linije za mala i srednja poduzeća; (6) zajam od 15 mil. USD i ulaganje u dionički kapital u iznosu od 6,1 mil. USD za modernizaciju remontnog brodogradilišta u Rijeci; (7) zajam od 37,5 mil. USD i ulaganje od 10 mil. USD u dionički kapital vodećeg farmaceutskog poduzeća u Hrvatskoj; (8) ulaganje od 3 mil. USD u dionički kapital društva za upravljanje mirovinskim fondovima, (9) zajam od 5 mil. USD i ulaganje od 1,2 mil. USD u dionički kapital hrvatskog poduzeća za *leasing*; (10) zajam u iznosu od 16 mil. USD i ulaganje od 3,5 mil. USD u dionički kapital Croatia banke kao zajam koji prethodi privatizaciji. IFC nastoji proširiti svoje aktivnosti u Hrvatskoj, usredotočujući se na razvoj financijskog tržišta, prerađivačku industriju, agroindustrijske komplekse, turizam i privatizaciju infrastrukture.

Pitanja je moguće uputiti sljedećim zaposlenicima Svjetske banke: gosp. Broadmanu (kućni tel. 31312), gosp. Courtneyu (385 1 235 7215) i gđi Madžarević- Sujster (385 1 235 7260), gosp. Petersu (kućni tel. 33556).

HRVATSKA: PITANJA VEZANA UZ STATISTIKU

1. Baza ekonomskih podataka u Hrvatskoj neujednačene je kvalitete, ali ipak se poboljšava. Najmanje problema vezano je uz podatke o monetarnim agregatima, koji su blizu standarda Fonda. U drugim područjima značajni nedostaci, velika kašnjenja u objavljivanju podataka i naknadne revizije utječu na pouzdanost i pravodobnost makroekonomske analize. No, u većini su slučajeva poduzete korektivne mjere kako bi se poboljšala kvaliteta podataka, njihov obuhvat i pouzdanost. Ipak, u nekim je slučajevima napredak otežan zbog nedostatne financijske potpore iz proračuna i nedostatka suradnje državnih agencija. Nedavno je osnovano zajedničko povjerenstvo Ministarstva financija i Hrvatske narodne banke, što bi trebalo unaprijediti suradnju na području statistike te poboljšati usklađivanje podataka o javnim financijama i monetarnih podataka. Hrvatska je potpisnica Posebnih standarda statističkog izvješćivanja (engl. *Special Data Dissemination Standards - SDDS*), a njezini se meta podaci objavljuju na web stranici Biltena posebnih standarda (engl. *Dissemination Standards Bulletin Board - DSBB*) (<http://dsbb.imf.org>).

A. Nacionalni računi

2. Sustavi podataka o nacionalnim računima znatno su poboljšani u posljednjih nekoliko godina, čime se omogućilo objavljivanje većeg, mnogo opsežnijeg paketa podataka o nacionalnim računima. Državni zavod za statistiku (DZS) prikuplja i objavljuje godišnje podatke o stalnim i tekućim cijenama u odnosu na proizvodnju, dohodak i rashode. DZS je 30. lipnja 1999. počeo objavljivati tromjesečne podatke o BDP-u, prema rashodima i glavnim sektorima industrije po tekućim i stalnim cijenama (1997.), što je u skladu s datumom predviđenim u SDDS-u. Bez obzira na navedeno, još uvijek postoje nedostaci koji ograničavaju obuhvat podataka i onemogućavaju pouzdane procjene. To su: nepostojanje tromjesečnih izvornih podataka vezanih uz sektor poljoprivrede, podložan sezonskim utjecajima; nepotpuni podaci o neregistriranom sektoru gospodarstva; neodgovarajući prijelaz statistike javnih financija s gotovinskog na obračunsko načelo; nedovoljan pristup preliminarnim ili neobjavljenim izvornim podacima; neodgovarajući izvorni podaci namijenjeni mjerenju promjena zaliha; neodgovarajući deflatori cijena i nedostatni podaci o gospodarskim subjektima koji nemaju oblik trgovačkog društva i samostalnim poduzetnicima (na području poljoprivrede, trgovine i obrta). Poseban problem postoji u svezi sa zakašnjelim objavljivanjem godišnjih podataka, koji se općenito uvelike razlikuju od tromjesečnih podataka. Nakon što je krajem 2001. ukinut Zavod za platni promet (ZAP) financijske statističke podatke o poduzećima prikuplja Financijska agencija (FINA). Trenutačno se radi na daljnjim poboljšanjima, a nedavno je pokrenut novi projekt za pripremu statističkih podataka o BDP-u po regijama.

B. Cijene

3. DZS priprema mjesečne indekse cijena na malo i cijena pri proizvođačima te mjesečni indeks troškova života, koji se temelji na potrošačkoj košarici tipičnog domaćinstva niske dohodovne kategorije izvan poljoprivrednog sektora. Podaci se prikupljaju oko 20-og u mjesecu, a indeksi se objavljuju posljednjeg radnog dana u mjesecu. No, statistika cijena izračunava se pomoću zastarjelih pondera, na temelju

malog uzorka. Ne pripremaju se deflatori cijena uvoznih/izvoznih proizvoda i usluga, čime se otežava analiza kretanja ekonomskih odnosa s inozemstvom. Novi indeks potrošačkih cijena bit će objavljen u travnju 2003. Glavne karakteristike novog indeksa bit će: a) njegova struktura ponderiranja, utemeljena na istraživanjima provedenim u domaćinstvima (umjesto istraživanja provedenog u maloprodaji, kao što je bio slučaj kod prethodno korištenog indeksa cijena na malo), koja će se revidirati svakih pet godina; b) korištenje geometrijske sredine (umjesto aritmetičke sredine korištene u starom indeksu cijena na malo) za agregiranje elementarnih serija; c) primjena "implicitnog" usklađivanja kvalitete. U isto će se vrijeme harmonizirani indeks potrošačkih cijena izračunavati u skladu s metodologijom Eurostata, ali se u doglednoj budućnosti neće objavljevati kako bi se izbjegla pomutnja među podacima. Izračunavat će se i indeks temeljne stope inflacije prema metodologiji koju je osmislio HNB.

C. Plaće i zaposlenost

4. Hrvatska iznosi podatke o prosječnoj neto i bruto plaći po zaposleniku u pravnim osobama u proizvodnom sektoru te o zaposlenosti u proizvodnom sektoru. Podaci o plaćama uključuju nagrade, naknade za bolovanja i naknade za topli obrok, a temelje se na mjesečnim istraživanjima koja obuhvaćaju 70 posto stalno zaposlenih u svakoj kategoriji proizvodnog sektora. Njima nije obuhvaćen značajan dio radnog stanovništva, uključujući zaposlene u trgovini i obrtu, zaposlene na temelju ugovora, poljoprivrednike i zaposlene u vojsci i policiji.

5. Broj registriranih nezaposlenih daje precijenjenu sliku stvarne razine nezaposlenosti. Preliminarna anketa o radnoj snazi, koja zadovoljava ILO standarde, prvi put je provedena 1996. na uzorku od 7.200 domaćinstava. Uzorak je naknadno proširen, tako da se anketa sada provodi redovito, a polugodišnji podaci objavljuju se uz kašnjenje od oko pet mjeseci. Razlika između anketne i administrativne stope nezaposlenosti općenito iznosi oko šest postotnih bodova.

D. Fiskalni podaci

6. Velika količina podataka vezanih uz statistiku javnih financija priprema se svaki mjesec, s vremenskim odmakom od tri do dvanaest tjedana, a objavljuje se u Mjesečnom statističkom izvješću Ministarstva financija ili izravno dostavlja Fondu. Podaci o prihodima, pripremljeni na osnovi Statistike javnih financija (engl. *Government Finance Statistics - GFS*) pouzdani su i dostupni dan nakon podnošenja zahtjeva za većinu glavnih kategorija proračuna i izvanproračunskih fondova. Dostupni su i podaci o rashodima na gotovinskom načelu, pripremljeni prema metodologiji Statistike javnih financija, koja uključuje ekonomsku i funkcionalnu klasifikaciju, za proračun i izvanproračunske fondove. Novi kontni plan korišten je u pripremi proračuna za 2002. za jedan dio jedinica opće države. Podaci o "vlastitim prihodima" proračunskih korisnika, ne uključujući sveučilišta, uneseni su u proračun za 2002. Podaci o financiranju središnje države u izvješćima Ministarstva financija, bilanci monetarnih institucija i platnoj bilanci nisu usklađeni. Znatne razlike u podacima postoje zbog toga što Ministarstvo financija i središnja banka koriste različite definicije pojma države.

7. Podaci o stanju državnog duga imaju određene nedostatke, iako je nova baza podataka Hrvatske narodne banke dovela do značajnog poboljšanja. Detaljni podaci o obveznicama za financiranje unutarnjeg javnog duga, koji se objavljuju u Mjesečnom statističkom izvješću Ministarstva financija, sada su nadopunjeni podacima iz tablice o dugu središnje države koja se objavljuje u Biltenu Hrvatske narodne banke, u kojoj se izvješćuje i o stanju duga za koji jamči središnja država. Međutim, podaci o dospjelim nepodmirenim obvezama po rashodima - koji su prvi put službeno zabilježeni na kraju 1999. - podaci o mjenicama i potraživanjima vezanim uz privatizaciju banaka nisu uključeni.

8. Podaci o poslovanju jedinica lokalne uprave i konsolidiranoj općoj državi dostupni su samo na godišnjoj osnovi i uz značajan vremenski odmak.

E. Monetarni podaci

9. Podaci o bilanci monetarnih institucija te bilanci Hrvatske narodne banke i poslovnih banaka objavljuju se mjesečno, s vremenskim odmakom od oko šest tjedana. Ključni podaci, npr. oni koji se odnose na novac u optjecaju, sredstva pričuve i međunarodne pričuve HNB-a, dostupni su dan nakon podnošenja zahtjeva. Novi sustav statističkog izvješćivanja, koji omogućuje bankama da u jedinstvenom paketu obrazaca izvješćuju o bilanci stanja, obveznoj pričuvi, kamatnim stopama itd., uveden je 1. srpnja 1999., kad se počeo primjenjivati i novi kontni plan za banke. Na temelju preporuka misije MMF-a koja je posjetila Hrvatsku 2001. i koja se bavila pitanjima vezanim uz monetarnu i financijsku statistiku, HNB i Ministarstvo financija pokušali su uskladiti podatke o monetarnoj statistici i statistici javnih financija. Međutim, HNB-ovi podaci o neto bankarskim kreditima državi i dalje nisu sukladni s podacima o financiranju države koje objavljuje Ministarstvo financija. Kao potpisnica SDDS-a, Hrvatska redovno objavljuje podatke o međunarodnim pričuvama i deviznoj likvidnosti u predlošku usklađenom s metodologijom MMF-a. Podaci se objavljuju mjesečno na web stranicama MMF-a i HNB-a. Izvor podataka je bilanca HNB-a. HNB planira svojom statistikom obuhvatiti i podatke iz bilance stanja investicijskih fondova i osiguravajućih društava.

F. Statistički podaci o bankovnom sustavu

10. Podaci o aktivnim i pasivnim kamatnim stopama banaka objavljuju se jedanput mjesečno u Biltenu HNB-a. U godišnjim financijskim izvješćima banaka zamijećena je tendencija podcjenjivanja rizičnosti bankovne aktive, koja se očituje u pogrešnoj klasifikaciji zajmova odobrenih određenim sektorima i knjiženju "velikih obveznica" (državnih obveznica izdanih radi podmirivanja dugova poduzeća u vlasništvu države) i ostale aktive prema nominalnoj vrijednosti, iako se nekim dijelovima te aktive trguje uz veliki diskont. Time se stvara pogrešan dojam o kvaliteti bankovne aktive, što dovodi do nedostatnog izdvajanja rezervacija za lošu aktivu i precjenjivanja koeficijenta adekvatnosti kapitala. Zbog promjene uzorka došlo je do loma u seriji podataka o kamatnim stopama u siječnju 2002.

G. Podaci o platnoj bilanci

11. Podaci o platnoj bilanci kompiliraju se tromjesečno, u skladu s petim izdanjem MMF-ova Priručnika za izradu platne bilance, a objavljuje ih HNB, koristeći se podacima kojima raspolaže, kao i onima koje dobiva od poslovnih banaka, Ministarstva financija i drugih tijela. Podaci su uglavnom dostupni s vremenskim odmakom od dva do tri mjeseca i naknadno se znatno revidiraju, međutim, podaci koji se odnose na trgovinu dostupni su s vremenskim odmakom od četiri do šest tjedana, dok su podaci o međunarodnim pričuvama dostupni dan nakon podnošenja zahtjeva. Velika revizija statistike platne bilance provedena je u siječnju 1998. godine. Time se uvoz počeo procjenjivati na franko (f.o.b.) osnovi, a uključena je i roba uvezena u slobodne trgovinske zone. Nova istraživanja prijevoza, putovanja-turizma, usluga države i dohotka zaposlenika uvedena su 1999. Dok se istraživanjem prijevoza dolazi do izuzetno točnih procjena, ostala tri istraživanja treba poboljšati. Pored toga, nakon 1999. promjene u vrednovanju isključene su iz sredstava valute i depozita u bankovnom sektoru (što je značajno poboljšanje). Sredinom 2001. uvedena su nova istraživanja komunikacijskih usluga i usluga osiguranja, a u pripremi je i istraživanje građevinskih usluga. Tijekom 1999. i 2000., HNB je proširio obuhvat podataka o izravnim ulaganjima određivanjem dodatnih poduzeća. Obuhvat i kvaliteta podataka o portfeljnim ulaganjima relativno su potpuni i točni.

12. Obuhvat podataka o inozemnom dugu poboljšan je u 1999. objavljivanjem informacija o inozemnom dugu prema dužnicima. Veliki dio vanjskog duga Hrvatske potječe iz vremena prije raspada bivše SFRJ, a hrvatski udio u tom dugu dogovoren je 1995. s kreditorima Pariškog kluba i 1998. s kreditorima Londonskog kluba. Ove su informacije dodatno poboljšane u 2000., nakon što je uvedena nova baza podataka HNB-a. Statistički podaci o inozemnom dugu dostupni su na dan podnošenja zahtjeva, ali neki podaci (npr. inozemni javni dug i dug za koji jamči Republika Hrvatska prema kreditorima), krediti koje je primio domaći sektor stanovništva te primljeni krediti s rokom dospjeća kraćim od 90 dana, nisu obuhvaćeni u standardnim izvješćima. Još uvijek postoji i problem utvrđivanja dospjelih neplaćenih obveza, međutim, vlasti ažuriraju bazu podataka za prethodne godine kako bi se utvrdile stvarne dospjele neplaćene obveze, ukoliko ih ima, i registrirale u platnoj bilanci.

13. Godišnji podaci o poziciji međunarodnih ulaganja objavljuju se na web stranici HNB-a s vremenskim odmakom od šest mjeseci.

Hrvatska: Temeljni statistički pokazatelji
(31. svibnja 2002.)

	Tečaj	Međunarodne pričuve	Bilanca središnje banke	Primarni novac	Ukupna likvidna sredstva	Kamatne stope	Indeks potrošačkih cijena	Izvoz/Uvoz	Tekući račun platne bilance	Ukupni višak/ manjak proračuna opće države	BDP	Inozemni dug/Servisiranje duga
Datum posljednjeg promatranja	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	30. travnja 2002.	31. svibnja 2002.	travanj 2002.	ožujak 2001.	4. tr. 2001.	ožujak 2002.	4. tr. 2001.	30. travnja 2002.
Podaci primljeni	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	8. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	31. svibnja 2002.	svibanj 2002.	29. ožujka 2002.	31. svibnja 2002.
Učestalost primanja podataka	dnevno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	tromjesečno	mjesečno	tromjesečno	mjesečno
Učestalost izvješćivanja	dnevno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	tromjesečno	mjesečno	tromjesečno	mjesečno
Izvor ažuriranja	web stranica HNB-a	web stranica HNB-a	HNB	HNB	HNB	HNB	web stranica DZS-a	web stranica DZS-a	HNB	MF	web stranica DZS-a	HNB
Način izvješćivanja	<i>on-line</i>	<i>on-line</i>	<i>e-mail</i>	<i>e-mail</i>	<i>e-mail</i>	<i>e-mail</i>	<i>on-line</i>	<i>on-line</i>	<i>e-mail</i>	<i>e-mail</i>	<i>on-line</i>	<i>e-mail</i>
Stupanj povjerljivosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti	dostupno javnosti
Učestalost objavljivanja	dnevno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	mjesečno	tromjesečno	mjesečno	tromjesečno	mjesečno